

Eduards Endziņš

**Kas jāzin katram suņa īpašniekam, draugam un
naidniekam**

jeb

**Suns kā cilvēka uzticamākais draugs, padevīgākais
kalps un drošākais sargs**

Ar 11 ilustrācijām

Rīgā, 1928.

Autora izdevums

Avotu ielā Nr. 9, dz. 27

Tirdzn.-Rūpn. Akciju S-ba

„Latvijas Eksports-Imports“

Golts un biedri

Rīgā, Kr. Barona ielā 20/22 — blakus Centralviesnīcai.

Piedāvā vairumā un mazumā
zem konkurences cenām:

Grāmatu spiestuvēm, izdevniecībām, veikaliem un kantoriem:

Rakstāmo, drukas, albuma, arišu, pergamenta, pergamina, ietinamo u. c. papirus, kantoļu grāmatas, hektografa lentes atsevišķi un ar galdiņiem, zīmulus, spalvas, preses, tintnīcas, aktu vākus, dažādus papirus un dokumentu mapes, reģistratorus, portfeļus un t. t. un t. t.

Medniekiem, makšķerniekiem, slēpotājiem, slidskrējējiem u. t. t.:

Labākās medību bises, revolverus, pistoles, šaujamo pulveri, skrotis, patronas, čaulītes, prapus u. t. t. Dažāda veida slīdas, slēpes un t. t. un t. t.

Dažādi ādas izstrādājumi:

Damu rokas somiņas, portfeļi, naudas maki, čemodani, somas un dažādi ceļošanas piederumi.

Apavi — galošas — botes

aizvien lielā krājumā un izvēlē.

~~63~~
~~502~~

Eduards Endziņš

Lēn ~~63~~
~~502~~

**Kas jāzin katram suņa īpašniekam, draugam un
naidniekam**

jeb

**Suns kā cilvēka uzticamākais draugs, padevīgākais
kalps un drošākais sargs**

Ar 11 ilustrācijām

Rīgā, 1928.

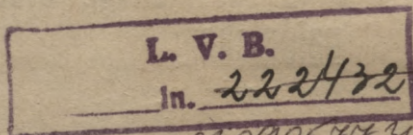
Autora izdevums

Avotu ielā, Nr. 9, dz. 27

636.7

1453

✓

0309057734

E. Pīplņa un J. Upmaņa spiestuve, Rīgā, Marijas ielā 10.

Suns kā cilvēka uzticamākais draugs, padevīgākais kalps un drošākais sargs.

Tagad jau vairāk gadus no vietas pie mums ir notikušas suņu izstādes. Mēs, mednieki un citi suņu draugi, kuri šīs izstādes apmeklējuši, esam novērojuši, ka pie mums, Latvijā, ir atrodami suņi gandrīz no visām pasaules suņu sugām. Tur bija redzami priekšstāvji no vismazākiem luksus sunīšiem līdz pašiem imponantākiem San-Bernardinieriem. Mūsu, mednieku, uzmanību visvairāk saistīja medību suņi, jo tikai medniekam ir zināms, kāda vērtība ir labam medību sunim. Bet nevarēja nepieņemt vērību arī citām suņu sugām, it sevišķi vilkiem (vācu aitu suņi), dobermana un skotu aitu sugas suņiem, no kuriem daži bija ļoti skaisti un labi attīstīti. Šie suņi tādēļ ievērojami, ka viņi ir atzīti kā labākie policijas, sargu un sanitaru dienestam un tie padodas dresuram visdažādākām vajadzībām. Mums vēl suņu spējas un noderīgums ir maz pazīstami, izņemot medību suņu spējas, kurās katrs kārtīgs mednieks pazīst ļoti labi. Bet medību suņu darbs ir tikai viena maza nozare no tā darba lauka, kurā suns darbojas kalpodams cilvēkam. Pie mums, Latvijā, pagaidām vienīgi medību suņi top turēti praktiskam darbam, t. i. medībām, bet citi visi suņi ir tikai kā greznuma priekšmets jeb laika kavēklis, izņemot mājas sargus un lopu sunus, kuri savu uzdevumu veic ļoti pavisām tādēļ, ka viņi uz to nav pienācīgi sagatavoti. Kāpēc tad mums tāda nevēriba pret suni, kurš, kā to redzēsīm vēlāk, ir no dabas apbalvots ar tik lielām izcilus spējām, mīlestību un padevību pret cilvēku, un kurš ir spējīgs uz tādu varonību, ka bez mazākās apdomāšanās dosies pat nāvē, lai tikai izpildītu cilvēka, sava pavēlnieka gribu? Tāda neievēriba pret suni ir ne tikai nolaidība, bet pat ļoti liels grēks par to padevību un mīlestību, kurā suns dāvā savam kungam, cilvēkam. Tāds lietas stāvoklis ir izskaidrojams ar to, ka mums mūsu

mātes valodā nav nekādas literatūras par šo jautājumu. Svešās, kulturtautu valodās ir ļoti plaša literatūra par suņiem un to spējām, bet valodas neprāšanas dēļ mūsu tautas plašākām aprindām ar to nav iespējams iepazīties. Tādēļ arī tā lieta pie mums ir sveša.

Šī raksta nolūks tādēļ arī ir īsumā iepazīstināt sabiedrību ar suņa cilvēka dzīvē no seniem laikiem līdz pat mūsu dienām, lai mestu kaut mazu gaismas stariņu tanī tumšā dzīvē, kuŗu mēs saucam par suņa dzīvi.

Runājot tautas valodā, suņa dzīve ir vissliktākā dzīve, kāda vien var būt pasaulē. Ja iet runa par ļoti sliktu atalgojumu, tad atkal mēdz teikt, ka tā ir suņa alga. Tā nav nekāda alga, bet visvairāk līdzinās kaut kādai žēlastības dāvanai. Svētos rakstos ir rakstīts, ka smīši ēd no drusciņām, kas no tā kunga galda nokrīt. Šie vārdi liecina par suņa lielo pieticību. Viņš ir pateicīgs par vismazāko atalgojumu un ir pat ar mieru saņemt sodu atalgojuma vietā, ja tas viņa kungam ir par patiku. Bet par visu to sliktu dzīvi, par niecīgo atalgojumu, suns atmaksā cilvēkam ar savu neaprobežotu padevību un uzticību. Viņa padevībai un uzticībai nav robežu un viņš ar lielāko prieku dosies nāvē, lai tikai pakalpotu savam kungam. Suns ir vistuvākais cilvēka draugs. Viņam piemīt ļoti daudz no cilvēka gudrībām, bet viņam nav tā cilvēka launuma un nekrietnības, kas ir cilvēka raksturīgākā īpašība.

Pēc šiem nedaudz ievada vārdiem piegriezīsimies tieši mūsu tematam.

Sakarā ar jau vairākus gadus notikušām suņu izstādēm rodas dažādi jautājumi, uz kuŗiem nepieciešami atbildēt. Vispirmais un galvenais jautājums būtu: kāpēc mums tādas izstādes vispārīgi tiek sarīkotas un kāds nolūks tām ir? Te nu varētu atbildēt, ka izstāžu nolūks ir izcelt un reģistrēt īstus sugas suņus, lai pie mums tiktu ieaudzētas labākas suņu sugas. Bez tam izstādē izsniedz skaistākiem suņu eksemplāriem godalgas un tas tad arī ir pagaidām izstāžu galvenais nolūks. Tā tad savā ziņā skaistuma konkurss kuŗš tagad ir lieliski modē. Bet šajos praktiskajos laikos tādas skaistuma konkursa izstādes nav ne ar ko attaisnojamas jo tagad visu tautu saimniecisku programmu pamatnoteikumos ir ielikts taupības un praktiskuma princips. Sakarā ar to arī mums jāiekārto-

jas tā, ka sarikojamām suņu izstādēm rastos kaut kāds praktisks pamats. Un tas praktiskais pamats varētu rasties tad, kad mēs paši sāktu piegriezt vērību suņu spējam un viņu pielietošanai praktiskā darbā. Ja mēs to nedarītu, tad mēs, kā nelabojami idealisti, drīzi vien iustos neveikli, redzēdami, ka mūsu darbam nav nekādas nozīmes. Sakarā ar to lūkosim noskaidrot, kāda loma sunim ir piekritusi cilvēka dzīvē jau no seniem laikiem un sakarā ar to arī mēģināsim atrast līdzekļus, kā arī mēs viņus varētu izlietot kaut kādam praktiskam darbam.

Vispirms piegriezīsimies seno laiku vēsturiskiem datiem, kuŗi mums dod saprast, ka tajos laikos sunim ir bijusi daudz lielāka nozīme cilvēka dzīvē, nekā jaunākos laikos, un ka tad suns ir skaitījies kā cilvēka biedrs un draugs.

Vēsturiskie dati.

Jau senos laikos dažādas tautas pavadīja suņi, kuŗi kara laukā kopīgi ar saviem saimniekiem cīnījās pret ienaidnieku. 110. gadā kaujā pie Vercellah, kad romieši uzvarēja ģermaņus, viņiem bija ļoti nikna cīņa ar ģermaņu suņiem, kuŗi apsargāja kara vezumus. Kaspijas tautas, kā arī Iberijas un Albanijas iedzīvotājus pastāvīgi pavadīja suņi. Uz kara taures signalu suņi piesteidzās un ļoti sirdīgi aizstāvēja savu kungu un tādēļ arī nāves gadījumā tos apbedīja ar lielām svinībām vienā kapā ar savu saimnieku. Seno grieķu vēsture stāsta par karavīru afinieti, kuŗa suns Marafonas kaujā cīnījās tik pat varonīgi, kā viņa kungs. Šim drošsirdīgajam dzīvniekam ir radīts mūžīgs piemineklis slavenā Polygnota gleznā, attēlojošā Marafonas kauju. Šī glezna atrodas Afinās uz viena portika sienas. Estrurijas un Afīnu kapenēs ir atrasti suņu ģindeņi, kas norāda, ka suņi ir apglabāti kopā ar cilvēkiem. Herodots stāsta, ka Persijas caru Kserksu pavadījuši suņi, kad tas devies atriebties grieķiem. Strabo ziņo, ka ķelti veduši no Anglijas dogus un tos dresējuši speciāli kara darbiem. Ļoti lielu pakalpojumu kara suņi izdarījuši Lidijas caram Aliatam, kad ķimvri uzbrukuši viņa valstij. Viņi likās virsū varvariem ar tādu niknumu un aizstāvējās ar tādu varonību, ka varvariem bija jābēg.

Plinijs vēsta, ka viena afrikanu cara 200 suņi iznīcinājuši ienaidnieku un atbrīvojuši savu caru. Suņus mācīja arī izlūku un sargu dienestam. Spartas cara Agezilaja (386. gadā) karā pret Mantinei, ņēma dalību arī spartiešu sabiedrotie, kuŗi to ne labprāt darīja, simpatisējot ielenk-
 tiem, un slepeni piegādājot tiem nepieciešamos produktus. Agezilajs to nojauta un izlaida savus suņus, pēc kam neviens vairs nedrīkstēja iziet no noietnes un tuvoties pil-
 sētai. Kad Maķedonijas cars Filips ķaroja ar frakiešiem, kuŗi paslēpās nepieejamos mežu biežumos, tad Filips izsūtīja savus suņus, kuŗi tad tos uzmeklēja un daudzus no tiem noķēra. Tāpat arī rikojās romiešu vadonis Pompo-
 nijs Maffo 231. g. Viņš dzinās ar saviem dresētiem su-
 ņiem pakal Sardinijas salas iedzīvotājiem, kuŗi bija paslē-
 pušies savos nepieejamos dzīvokļos un tur tos iesturmēja.

Ka senos laikos suņi ir izlietoti kara vajadzībām, pie-
 rāda Marka Avrelija kolonna, uz kuŗas attēloti suņi, kuŗi
 aizsargā ķarotāju flangas. Uz Herkulesa bareljefa arī
 tēloti suņi, kuŗi apsargā pili. Suņi ir tērti bruņās un uz
 viņiem atrodas dzeloņu kakla saites.

Vidus laikos jau mēs redzam suņi kā ķaravīru pava-
 doni-biedri. Anglijas ķaralis Henrijs VIII. turēja lielu
 skaitu Šotlandes tīrasīņu sugu suņus kuŗus pēc tam 4000
 gab. ar tik pat daudz ķareivjiem nodeva sava sabiedrotā
 Kārļa V. rīcībā ķarā pret Francijas ķarali Franci I. Kārļis
 V. griezās pie sava ķaraspēka ar uzrunu un starp citu arī
 teica: „Ceru, ka jūs cīņās būsiet tik pat varonīgi, kā jūsu
 suņi.“ No tā redzams, ka suņi ir bijuši ļoti varonīgi cīņās.

Ir zināms, ka Kārļis V. pie Valensijas ielenkšanas, sa-
 tiekoties ar spāniešiem, vispirms izsūtīja savus suņus,
 kuŗi izturēja ļoti asiņainu cīņu un uzvarēja. Pie Gran-
 zona un pie Murzonas šveiciešu suņi veida sistematiskas
 kaujas ar burgundiešiem. No šiem vēsturiskiem datiem
 redzams, ka senos laikos suņi ir nesuši ļoti svarīgus un
 grūtus ķara uzdevumus un tādēļ tie arī bijuši ļoti lieli
 augumā un ļoti mežonīgi, kādus tos min Aristotels savos
 rakstos. Plinija sen. grāmatā „Historia naturalis“ arī ir
 pieminēts par suņiem: „canis albanus“, kuŗus turēja
 aizsardzībai pret ienaidniekiem. Pēc vēsturiskām ziņām,
 gallu un ķeltu suņi bijuši nejaukā izskatā un labākie no
 tiem bijuši pat briesmīgi pēc izskata un drosmes. Aprī-

nojoj keltu un gallu suņu lietderību savam uzdevumam Oppians izsaucas: „gods un slava keltu suņiem.“ Romiešu kara rakstnieks Vegecija liecina, ka viņa laika suņi turēti uz apcietinājumiem un uz sargu punktiem un tie ar riešanu ziņojuši par ienaidnieka tuvošanos. Vidus laikos suņi apsargāja karapulku vezumus. Uzbrukumam kavalērijai izsūtīja suņus bruņu apģērbā ar asiem pīkiem un cirpjiem, ar kuņiem nogāza zirgus no kājām. Uz suņu bruņām piestiprināja arī grieķu ugunis ienaidnieka noņemnes aizdedzināšanai. Ludvigs XI, ar suņiem aizsargāja Sen-Mišela kalnu. Vidus laikos spāņieši lietoja suņus pie Kubas un Domingo salas iekarošanas. Angļi arī izlietoja suņus Jamaikas mūža mežos aizbēgušo uzmeklēšanai un noķeršanai. Maltijas bruņinieki uz Rodosa salas regulāri izlietoja dresētus suņus priekšējo pozīciju dienestā. XVIII. g. s. beigās un XIX. g. s. sākumā franči iepazīnās ar suņu pielietošanu kara dienestā no kabīliem un tad paši tos sāka izlietot savās kolonijās ar ļoti labām sekmēm. Napoleonu I. pastāvīgi un visās kaujās pavadīja suns „Mustaš“, kurš kaujā pie Austerlīcas atņēma ienaidniekam un atnesa atpakaļ savam pulkam pazaudēto karogu, par ko viņš turpat uz kaujas lauka svinīgi tika apbalvots ar ordeni. Holandieši izlietoja suņus depešu nosūtīšanai, kad Atje pilsētā nebija telegrafa satiksmes. Amerikas karā suņi ļoti sekmīgi vajāja nēģerus un varonīgi cīnījās ar indiešu laupītājiem. Spāņiešiem ļoti lielas galvas sāpes darīja Borneo salas kaņēviskā tautas „Moros“ un „Moslem“, ar kuņām bija jākaro vairāk par 200 g. Beidzot spāņieši savam sargu dienestam ar ļoti labām sekmēm izlietoja dresētus suņus. Šie suņi viņus pavadīja, sargāja pret uzbrukumiem un no izliktām amatām. Viens tāds suns izglāba savu pulkvedi no iegāšanās ar bambuku zariem apsegtā bedrē. XVII. g. s. Turcijā izlietoja suņus uzmeklēšanai, bet XIX. g. s. jau atkal suns redzams kā kara biedrs. Tā pie grieķu negaidītā uzbrukuma Akropolei, stāvoklis tika glābts vienīgi ar suņu modrību. 1882. g. un arī vēlāk kolonijā Atje austriešus pavadīja dresēti suņi vietējo iedzīvotāju uzmeklēšanai, jo tie bija pašlēpušies nepieejamos mežu biežumos.

Pie tagadējās kara tehnikas suņi agrākam uzdevumam vairs neder, bet viņiem tagad radies jauns darba

lauks, kurā ietilpst izlūkošanas, sargu un sanitaru dienests. Suni ar ļoti labām sekmēm izlietojami uz sargu posteņiem un priekšējās pozīcijās nakts laikā, tādēļ, ka suns ar savu modrību, dzirdes un ošanas spēju vislielākā tumsā pamana ienaidnieka tuvošanos. Ziņu nosūtīšanai ar suni ir jāpiegriež vislielākā vērība tādēļ, ka suns skrien ātrāki par vislabāko jātnieku. Suni ir izlietoti arī patronu piegādāšanai uz priekšējām pozīcijām. Jau 1889. g. Būngartcs dresēja suņus prūšu armijas vajadzībām un vēlāk pie viņa šai mākslā mācījās vairāki angļu, amerikāņu, itāļu, zviedru, holandiešu, Šveices u. c. kara virsnieki.

Sanitara dienesta suni. Angļu armijas majors Ričardsons ar saviem dresētiem suņiem.

Suņu dresēšana kara spēka vajadzībām, kā ziņu nosūtīšanai, izlūkošanas un sanitara dienestam ir ļoti līdzīga policijas suņu dresēšanai un tādēļ arī tie paši paņēmieni izlietojami pie vienas, kā arī pie otras dresuras, izņemot atsevišķus speciālus paņēmienus. Tikai kara izlūku un

sanitaru dienestam suņi dresējami bez riešanas. Kad suns izlūku gājienā atradis ienaidnieku jeb sanitara dienesta gājienā atradis ievainotu jeb beigtu cilvēku, tad suns bez trokšņa atgriežas atpakaļ savā izejas punktā un dod zīmi sekot sev līdz atraduma vietai.

Krievu-japāņu karā jau tika izlietoti suņi sanitaram dienestam. Viņi uzmeklēja ievainotus kaujas laukā, pieņesa pagurušiem un nespēcīgiem atspirdzinājumus un medikamentus, kā arī uzrādīja sanitaru nodalām ievainotus un tā vairāk tūkstošus izglāba no neizbēgamas nāves. Šie sanitara dienesta suņi tikuši nosūtīti un vadīti no Vācijas Sarkanā Krusta nodalās.

Katram lielā pasaules kara dalībniekam, kam bija sakari ar priekšējām pozīcijām pret vāciešiem, ir zināms, cik lielos apmēros vācieši izlietoja suņus visādām kara vajadzībām. Bet iekšējā dzīvē Vācijā, Francijā, Anglijā un citās kulturelās valstīs policijas dienestā suņi tiek izlietoti vēl plašākos apmēros, kā tas redzams no noteikumiem par policijas suņu pielietošanu Vācijā. Šo noteikumu ievads skan sekoši:

1. Ar katru gadu no policijas tiek prasīts vairāk un vairāk. Katra jauna prasība, pati par sevi, nes sev līdz jaunu policijas pienākumu sarežģījumu, jaunus pārbaudījumus un briesmas, kuŗas rodas ierēdņiem savus pienākumus pildot.

2. Ar dzīves kulturas attīstību aug arī tieksmes uz citu līdzcilvēku privāto un publisko tiesību pārkāpšanu. Ar tehnisko līdzekļu attīstību un to izlietošanu satiksmei, kuŗu izlieto arī likumības pretinieki, stipri aug nelikumību atklāšanas un viņu vajāšanas grūtības.

3. Lai uzturētu cienību pret likumu, garantētu valsts pilsoņiem mieru, dotu saviem ierēdņiem iespēju ar sekmeēm un vispusīgi izlietot savas zinības, radot tādā kārtā aizsardzību pret ļaundarībām un nekārtībām, — policijas iestādēm jāizlieto visi viņas rīcībā esošie likumīgie līdzekļi.

4. Daudz gadu prakse ir rādījusi, ka policijas dienestu lielā mērā papildina policijas suņi.

5. Sunim augstākā mērā ir attīstītas uzraudzības, redzes un dzirdes spējas, kā arī ātras kustības un spējas pārvarēt visādus šķēršļus un liela izturība. **V i n a z o b i**

ir ļoti iespaidīgi, bet ne tuvu nav tik kaitīgi, kā policista ieroči. Policijas suni māca, lai viņš ar savām izcilus spējām būtu policistam par palīgu un vajadzības gadījumā arī viņa aizsargs.

No tālākiem noteikumiem redzams, ka policijas suni tiek izlietoti visās policijas patruļās pie pilsētu nomaļu apstaigāšanas dienā un naktī, pie visādu transportu un arestēto pavadīšanas un pūļa izklīdināšanas, u. t. t. Ari katrā komisijā jeb atsevišķa ierēdņa misijā, kuras uzdevums ir izmeklēt noziegumu un atrast nozieguma izdarītāju — pa pēdām jeb citādi — policijas sunim obligatoriski jābūt klāt. Robežu sargiem dresēts suns ir visnepieciešamākais ierocis. Tāpat suns tiek izlietots arī mežu apsardzībā un malu mednieku gūstīšanā. No izteiktā redzams, ka Vācijā mācīts suns ļoti lielu lomu spēlē policijā, robežu un mežu aizsardzībā. Tāpat tas ir arī visās citās kultūrelās valstīs.

Francijā, Parīzē, 1. janvārī 1908. g. tika nodibināts klubs, kuŗa mērķis ir attīstīt un izplatīt idejas par sunu pielietošanu policijas dienestā, mežu un robežu apsardzībā. Šis klubs savu darbību uzsāka ar sekošu uzsaukumu: „Tagadējai sabiedrībai ar katru dienu jo neatvairamāki veļas virsū draudoša nedrošība. Tā tiek kultivēta no dažādiem sabiedrības kaitīgiem elementiem un pazīstama zem apašu, laupītāju, klaidoņu, suteneru un daudz citiem nosaukumiem. Viņu noziedzīgā darbība terorizē pilsētu un zemes mierīgos iedzīvotājus un tādēļ ir pats beidzamais laiks šiem vaļsts labklājības un drošības grāvējiem stādīt pretim visnoteiktākos un enerģiskus pašaizsardzības līdzekļus.“ No tā redzams, ka arī Francijā ir atzīts, ka speciāli mācīts, zināmam uzdevumam, suns ir viens no labākiem nozieguma apkarošanas ieročiem.

Anglijā 1903. g. ir tikusi atklāta biedrība kuras uzdevums ir veicināt sunu pielietošanu policijas dienestā.

Visi šie klubi un biedrības darbojas ļoti sekmīgi: kultivē labākās sugas, sagatavo dresētājus, sarīko pārbaudes un sacīkstes un atsevišķus dresētājus pabalsta ar naudas līdzekļiem, kā arī apgādā literatūru. Viņiem ir savas sunu audzētavas un skolas.

Tie bija dati, kuŗi ņemti no oficiālas literatūras un no vēstures, bet ar to tā lieta nav vēl izsmelta. Ja mēs

ieskatāmajos tautu un valstu privatā dzīvē, tad tur redzam tik daudz nozares, kurās suņi tiek nodarbināti, ka nav nemaz iespējams visas šīs nozares uzskaitīt. Tas jau laicam visiem zināms, ka polaru apgabalos kā vienīgais satiksmes līdzeklis ir suns. Anglijā, Francijā, Beļģijā un citur ļoti plašos apmēros suņi tiek izlietoti dažādu smagumu pārvadāšanai, it sevišķi produktu pievešanai no pilsētas nomalēm uz tirgu. Londonā suņi kalpo pat ugunsdzēsējos un ar ļoti labām sekmēm glābj cilvēkus un mantas no uguns. Daudz pilsētās mazākas suņu sugas tiek izlietotas elektrisko vadu ievilkšanai. Kur vadi jāizvelk caur rorēm un trubām, un kur cilvēks nevar iziet, tur vadu piestiprina suņiem pie kakla un laiž caur trubu, kur to otrā galā sagaida. Visvairāk smagumu pārvadāšanai suņi tiek izlietoti Briselē. Visi produkti un augļi, kuri redzami uz tirgus laukuma, tur ir pievesti no pilsētas nomalēm tikai ar suņiem. Vezuma vilkšanai suni iemāca nedaudz dienās, piesienot blakus izmācītam vezuma suņim. Suns var vilkt 4 reiz smagāku vezumu par savu svaru. Vācijā suņi tiek izlietoti arī kā neredzīgo pavadoņi un Anglijā bijis pat gadījums, kur suns nēsājis dāmas svārku šleifi. Par medību suņiem atsevišķi nav vajadzība runāt, jo to spējas ir vispār ļoti pazīstamas.

Spilgtākie piemēri, kas raksturo suņa spējas.

Anglijā ir reģistrēts sekošs gadījums: 1903. g. pie policijas suņu veicināšanas biedrības nodibināšanas ticis izmēģināts policijas suns — pēdu dzinējs. Pulksten 10 ticis izlaists zaglis un pēc stundas ticis laists suns pa pēdām — pa ielām, kur bija vairāk tūkstošu cilvēku gājuši. Bet neskatoties uz visu to, suns tomēr pēc 1½ st., vairāku verstu tālumā, uzmeklēja zagli, kurš bija paslēpies kokā.

Kam ir bijusi izdevība iepazīties ar suni tuvāki, tas ir nācis pie slēdziena, ka šie dzīvnieki domā, pārliet un aprēķina savas darbības plānu, kā to apliecina zinātnieki un daudzi citi novērotāji. Bez tam suņa jutekli, it sevišķi ošanas spēja, ir tik stipri attīstīti, ka viņš ar tās palīdzību atšķir pat vienas dzimts cilvēkus no otras. Suns pazīst ne tikai sava saimnieka, bet visu mājinieku smaku un atšķir katram piederošās lietas un apģērbu. Ja atga-

dās, ka no mājām izgājis bērns jeb cits kāds cilvēks, un nav zināms, kur tas atrodas, tad mācītam sunim dod apostīt aizgājušā lietas jeb apģērba gabalus un suns tūlīt pa pēdām uzmeklēs to un, atgriezies, ziņos par tā atrašanās vietu. Šis paņēmieni pieder pie policijas suņu dienesta paņēmieniem, bet tas ar labām sekmēm izlietojams arī visos tamlīdzīgos gadījumos.

Franču koloniju vēsturē ir ziņas, ka Kanadā, kad tur apmetās franču kolonisti, tad tos pastāvīgi vajāja vietējie iedzīvotāji — indianieši. Kolonistiem nebija nekāda miera un tiem pastāvīgi bija jābūt gataviem uz kauju. Tad tur tika izlietoti aizsardzībai dresēti suņi, kuŗi aiz kolonijas robežām uzmanīja ienaidnieku tuvošanos. Ja indianieši tika pamanīti, tad suņi tūlīt ar riešanu devās uz apcietinājumiem un kolonisti nekavējoši ķērās pie ieročiem un tā viņus nekad nevarēja pārsteigt.

Pēc šī gadījuma, ap 250 g. atpakaļ, daudzas valstis sāka izlietot suņus policijas un sargu dienestā.

Indianas štatā, Avroras pilsētā, ir uzcelts pieminēklis slavenam sunim-slepenpolicistam „Bobim“, kuŗš atrodot noziedznieku kautkurā vietā, nogāzis to zemē un turējis to, kamēr kāds ieradies palīgā. Tas ievērojamākais še ir tas, ka suns sajūt launu un noziedzīgu cilvēku. Vai viņš to sajūt pēc smakas jeb citādi, tas vēl nav noskaidrots, bet par to būs runa arī vēl vēlāk.

Kāds Bell kgs kādā franču laikrakstā savā laikā rakstīja par sekošu gadījumu: Viņš ar saviem trim suniem gājis gar sasalušu dīķi. Tad viņš metis garu koka gabalu uz ledu, pēc kam dogs un viens mazāks suns aizskrējuši pēc aizmestā koka. Lielais Nufaundlenas suns nav gājis uz ledu, jo nav uzticējies ledus stiprumam. Un tiešām, zem smagā doga ledus ielūzis un dogs būtu noslicis, ja nebūtu piekēries pie peldošā koka gabala. Tad no krasta lielais Nufaundlenas suns lēnām vilcīs uz vēdera līdz ielūzumam, saņēmis aiz koka gala, pie kuŗa turējis dogs, un lēni vilcīs atpakaļ, tādā kārtā izglābiot dogu no noslikšanas. Pie šī gadījuma ievērojamākais ir tas, ka suns nekad agrāk nav redzējis, ka ar koka palīdzību izvelk slīkstošu no ūdens. Še jākonstatē, ka suns ir rīkojies ar cilvēkam līdzīgu saprātu pie izvilkšanas no ūdens.

Angļu avīzes savā laikā rakstīja par atgadījumu uz

Temzes krasta. Uz krasta spēlējās vairāki bērni. Piepēži viena 10 gadus veca meitene iekrita upē un sāka grimt. Bērni visi sāka kliegt pēc palīga. Tanī laikā tur nejauši gājis garām kāds kungs ar lielu suni, un kungs griezis suņa vērību uz grimstošo bērnu. Kad suns pamānījis bērna drēbītes virs ūdens, tas meties ūdenī, sāķēris aiz drēbēm un izvilcis bērnu malā, kur to atdzīvīnājuši. Šis gadījums rāda, ka suns noder arī kā sliksstošu glābējs.

Šotlandē, netālu no Eberdinas, kāds mednieks, pārejot pār sasalušu upi „Di“, ielūzis un iekritis upē. Viņš nav nogrimis pavisam tikai tādēļ, ka bise, kuŗa viņam bijis plecās, ar abiem galiem atmetusies uz āliņģa malām. Medniekam līdz bijis liels suns, kuŗš no sākuma pats mēģinājis savu saimnieku glābt, bet kad tas nav izdevies, tad aizskrējis uz tuvāko māju, kur atradis kādu cilvēku, kuŗu tad visādi vedinājis nākt sev līdz: metot ar galvu un velkot aiz drēbēm. Kad šis cilvēks sācis sunim sekot, tad suns tam gājis pa priekšu līdz upei, kur tad arī izvilkuši iekritušo mednieku. Tā tad, suns ar savu apkēriību izglāba savu kungu no drošas nāves.

Adriens Leonars stāsta par saviem putnu suņiem. Viņš tiem varējis pavēlēt visu, ko tik iedomājies. Sūtījis tos gulēt. Pusceļā atstādinājis. Pavēlējis nākt atpakaļ pie viņa, sacījis: priecājaties, pēc tam — skumstat. Un tas viss ticis uz mata izpildīts. Nolicis gabaliņu maizes pie Braka deguna ar vārdiem: „tas ir priekš Filaksa,“ bet otru gabaliņu nolīcis pie Filaksa degunā ar vārdiem: „tas ir priekš Braka.“ Kad dota pavēlē ēst, tad neviens no suņiem nav ķēries pie otra suņa maizes, bet katrs uzmeklējis savu. Tas atkal pierāda, ka suņi aprēķina un pārliiek savu darbību, lai nekertos pie maizes gabala, kas nav priekš viņa, bet priekš viņa otra biedra.

Pazīstamam medniekam Dicceļam bijis ļoti gudrs ponters Bosko, kuŗš atzinis tikai labus medniekus, bet sliktiem šāvējiem nemaz nav klausījis. Diccels pats no 20 šāvieniem parasti ne vairāk par vienu reizu garām nošāvis. Reiz pie viņa ieradies kaimiņa dēls, kuŗš gribējis ar Bosko pamedīt. Saimnieks tam piekritis, bet piekodinājis labi šaut. Kad aizgājuši laukā, tad Bosko pievedis jauno mednieku pie irbju-pūļa, un kad mednieks jau

bijis pienācis un sagatavojies uz šaušanu, tad izcēlis irbes. Jaunais mednieks izšāvis, bet, par nelaimi, abi šāvienieni nogājuši gaŗām. Pēc tāda neparasta gadījuma Bosko palicis domīgs un viņa labais medību gara stāvoklis pavisam izzudis. Bet tomēr Bosko gājis tālāk un pēc brīža izcēlis atkal irbju pūli. Atkal šāvienieni un atkal gaŗām... Tad Bosko vairs neizturējis: pienācis pie mednieka, uzmetis tam nicinošu skatu un kā bulta aizlaidies uz mājām. Pēc šī atgadījuma ne ar kādiem līdzekļiem Bosko nav varējuši piedabūt uz medībām ar jaunu, nemākulīgu šāvēju.

Nākošais piemērs rāda Madagaskaras salas suņu nepārspējamo apdomību un saprātu.

Madagaskaras salā klejo apkārt lieli suņu bari, kuŗi pastāvīgi aizņemti no barības meklēšanas. Šie suņi pārtiek no pelēm, žurkām, vardēm un citiem sīkiem dzīvniekiem. Tādā kārtā suņiem katru dienu jāpārpeld upes un citi ūdeņi, kuŗi krustām un šķērsām pāršķel salu. Bet visi tie ūdeņi čum un mudž no dažāda lieluma krokodīļiem. Lai nekristu tiem par laupījumu, tad suņi izdomājuši sekošu oriģinēlu paņēmienu: viņi salasās uz upes krasta un tad tur ar riešanu sacel ellīgu troksni. Tad uz šo troksni sanāk visi krokodīļi un, galvas no ūdens izbāzuši, gaida uz gārdu kumosu. Kad suņi pārliecinājušies, ka visi krokodīļi jau sanākuši, tad viņi ar lielu ātrumu dodas prom no tās vietas, un pēc verstes jeb taml. attāluma, bez kādām briesmām pārpeld pār ūdeni.

Plutarchs apgalvo, ka viņš redzējis suni, kuŗš metis akmentiņus krūzē, kuŗa bijusi nepilna ar ellu. Viņš izsaka savu apbrīnojumu par tādu prāta kombināciju, ka ellai krūzē jāpacelās, kad tur tiek iemesti akmentiņi. Tas ir tāds paņēmiens, kuŗu katrs cilvēks vis uz reizu neapvertu.

Kādā franču klosterī bijis pūdels, kuŗš ar savu asti ķēris vēzus. Viņš nolaidies ūdenī un kustinājis asti, un kad vēži diezgan ieķērušies astē un spalvās, tad ātri izlēcis no ūdens.

Profesors Forells atstāsta sekošu atgadījumu, kuŗš ir ievērojams tādēļ, ka diviem suņiem vajadzēja iepriekš vienoties savā starpā par darba izvešanu, kuŗš saistīts ar sava saimnieka glābšanu no nāves briesmām.

Šveicē, virs Turgemanas, viesnīcā pa ziemu dzīvoja tikai viens sargs ar saviem diviem suņiem. Kādu reizu sargs izgāja pagalmā malku skaldīt un tur to pārsteidza sniega lavīne no viesnīcas jumta un to apraka līdz kaklam un piespieda pie ēkas sienas. Sargs ar saviem spēkiem no sniega nevarēja izklūt, jo arī rokas tam bija piespiestas pie sienas. Tad psteidzās viņa abi suņi un sāka sniegu atkasīt. Bet arī suņiem tas nebija pa spēkam, jo sniega blāķis bija sasalis ledū. Tad suņi pameta darbu un sargs, to redzēdams, domāja, ka viņam šē jānosalst, jeb jānobeidzas bada nāvē. Suņi mazu brīdi saskatījās viens uz otru, it kā ko pārdomādami, un pēc tam, kā norunājuši, likās zibēna ātrumā pa ceļu prom, kas veda uz ieleju, kur dzīvoja sarga brālis. Ziemas laikā ceļš bija ļoti grūts un labākam gājējam vajadzēja vismaz 4 st., lai nokļūtu ielejas sādžā Emsā, kur dzīvoja sarga radi. Neļaieme kalnā notika ap pusdienu, un nepagāja ne stunda, kad jau suņi bija ielejā pie sarga brāļa. Suņi tur centās visādi griezt uz sevi vērību. Viņi rēja, gaudoja un žēli smilkstēja. „Te kautkas nav kārtībā,“ teica sarga radi. „Vajadzēs uziet kalnā un palūkot vai tur nav kautkas noticis.“ Kad iesākās celošana kalnā, tad suņi gāja pa priekšu, un kad laudis nonāca kalnā plkst. 9 vak., tad jau tur priekšā suņi gulēja pie sava apraktā saimnieka un žēli smilkstēja. Sargs jau bija zaudējis samaņu. Viņu izraka un atdzīvināja. Viņa dzīvība bija glābta ne no cilvēkiem, bet no viņa uzticamiem draugiem — suņiem.

Kāda R. kdze atstāsta sekošu gadījumu Krievijā:

„Tas bija naktī, kad jau visi gulēja. Mana brāļa istabā atradās mūsu suns, kurš ar savu nemieru, smilkstēšanu, rāpšanos uz gultas malas u. t. t. neļāva brālim iemigt. Brālis uzklīdza sunim, bet tas nenomierinājās. Viņš jo vairāk sāka darboties, velkot nost apsegu un velkot aiz rokas. Tad brālis, galīgi sadusmots, izlēca no gultas un gribēja suni izmest laukā. Kad brālis izkāpa no gultas, tad suns izrādīja savu prieku lēkājot tam apkārt un priecīgi rejojot. Mans brālis atvēra durvis un no bailēm atkāpās. Otrā istabā, nedaudz soļu no viņa, dega aizkari. Brālis ķērās pie uguns dzēšanas, bet suns skrēja pa visām istabām trokšņodams, lai pamodinātu arī citus gulētājus.“ No šī gadījuma atkal redzams, ka suns ar savu

modrību izglāba no uguns briesmām namu ar visiem iedzīvotājiem.

San-Bernara suņi atraduši sastingušu cilvēku un pūtas to sasildīt un atmodināt.

Nākošā piemērā ir runa par slaveniem San-Bernara suņiem. San-Bernara suņi ir slaveni ar savu gudrību un uzticību. San-Bernara ir I. pāreja pār Alpiem, pa kuru 1880. g. Napoleons gāja pāri ar savu karaspēku. Šī pār-

ēja atrodas 2500 metru augstu un viņas garums ir 84 klm. Tur atrodas San-Bernara klosteris, kuŗa galvenais uzdevums ir uzņemt ceļotājus un sniegt palīdzību tiem, kuŗi apmaldījušies ceļā, kuŗi aizputināti no sniega un aprakti no sniega lavinēm, jeb citādi nokļuvuši spraugās un dziļumos. Tanī nolūkā tiek izsūtīti suņi, kuŗi uzmeklē aizputinātus, apraktus no sniega lavinēm, jeb citādi nokļuvušus spraugās un dziļumos ceļniekus un tā tos glābj no drošas nāves. Ja suņi atrod jau sastingušu cilvēku, tad viņi ar zibeņa ātrumu dodas atpakaļ uz klosteri un ar riešanu dod ziņu, kur jau uz to sagatavojušos mūkus ved uz notikuma vietu. Šie suņi parasti nes sev līdz groziņu ar stiprinājumiem jeb mazu pudelīti vīna. Dažreiz viņiem uz muguras tiek uzsietas arī siltas segas. Cilvēku skaits, kuŗus suņi izglābuši, ir ļoti liels, kā tas redzams no ierakstījumiem klostera grāmatās. Ļoti liels vairums no šiem slaveniem suņiem iet bojā zem sniega lavinēm un citādi, nesot lielu cilvēces labdarības darbu.

Slavenākais no šiem suņiem vārdā „Bari“, kuŗš izglābis dzīvību pāri par 40 cilvēkiem. Šim sunim bijusi tik liela uzcītība, ka neviens to nav spējis noturēt mājās, kad uznācis sniegpuenis jeb uznākusi migla. Šis nenogurstošais cilvēku labdaris izmeklējis visas bīstamākās vietas un skrejot vienmēr rējis, lai to dzirdētu, ja kāds nelaimīgais būtu tuvumā. Savā 12 gadu kalpības laikā viņš izdarījis daudz varoņdarbu, no kuŗiem kā vairākievērojams ir sekošais: Viņš atradis ledus aizā iemaldījušos bērnu, kuŗš jau bijis pa pusei sastindzis un kuŗu jau sācis pārņemt nāves miegs. Suns ar savu ķermeni sildījis bērnu un laizījis tam ģīmi, kamēr tas atmodies. Tad suns ar savu apkēribu vedinājis, lai bērns viņam kāpj mugurā un ar rokām turas ap kaklu, un tā arī tad viņš bērnu atgādājis klosterī. Tā viņš izglābis bērnu. Šis slavenais suns, kuŗš tik daudz cilvēkus izglābis no nāves, ticis nošauts no viena bailīga svešinieka, kuŗš iedomājies, ka suns viņam grib uzbrukt. Bernas muzejā vēl tagad atrodoties šī slavenā suņa tēls. Uz San-Bernara tagad ir uzcelts slavenam Bari piemineklis, uz kuŗa ir sekošs uzraksts: Drošsirdīgais Bari izglāba no nāves 40 cilvēkus, bet 41. viņu nošāva. Vai mēs varam uzrādīt cilvēku, kuŗš būtu tik daudz cilvēkus izglābis.

Dobrudžas apgabalā, Barsenas miestīnā, bija noslepkavots kāds turks. Lietu izmeklēja izmeklēšanas tiesnesis Floreks, kurš uz aizdomu pamata bija apcietinājis kādu bulgaru. Bulgars gan lūdās un dievojas, bet to neatbrivoja. Pēc kādām dienām no Barsenas miestīna pie tiesnēša ieradās vietējie iedzīvotāji un ziņoja tam, ka noslepkavotam turkam bijis liels suns, kurš tagad jau vairākas dienas un naktis gulot uz noslepkavotā turka kapa, kasot zemi nost, kaucot un gaudojot un ne ar kādiem līdzekļiem to neesot iespējams no kapa prom dabūt.

Izmeklēšanas tiesnesis nodomāja šo gadījumu izlietot slepkavas atrašanai. Caur vietējo tiesnesi viņš pavēlēja visiem miesta iedzīvotājiem nākošā dienā sapulcēties pie noslepkavotā turka kapa. Kad izmeklēšanas tiesnesis tur ieradās, tad viņš deva rīkojumu visiem sapulcētiem pēc rindas noiet gar minēto kapu. Uz šo proceduru suns negrieza nekādu vērību, bet, kā jau agrāk, turpināja kaukt un gaudot. Bet uz pašām beigām, kad gar kapu gāja viens no miesta iedzīvotājiem, kam bija ne visai laba slava, suns piepēži tam likās virsū un, ja nebūtu piesteigušies to glābt, suns to būtu nokodis. Tas arī turpat pie kapa atzinās noziegumā. Un tā šis padevīgais kalps izdarīja savam kungam beidzamo pakalpojumu, atriebjot viņa nāvi.

Tā tad jau otrs piemērs, kurus še pievedu, lai gan tādu piemēru ir daudz. Pirmais piemērs bija suns-slepenpolicists „Bobs“ Avroras pilsētā, kurš uz savu roku ķēris noziedzniekus, un tagad atkal turkā suns, kurš pazinis slepkavu un to uzrādījis. Še tad pats par sevi rodas jautājums, kā suns var pazīt noziedznieku, lai gan pie nozieguma izdarīšanas nav bijis klāt un arī noziedznieku tikai pirmo reizu redz.

Kam ir bijusi ar suņiem darišana, tas to ļoti labi zina, ka tautā ir pieņemts: ja suns ar svešu cilvēku ātri iedraudzējas, tad tas tiek turēts par godīgu un labu cilvēku. Ir arī zināms, ka suns visus mājas laudis neieredz, nemaz jau nerunājot par klaidoņiem un noplīsušiem un netīriem, kurus suns nevar paciest. Bet kādas sevišķas pazīmes tad būtu noziedzniekiem, kurus suns sajutis, kā tas redzams augstāk minētos gadījumos?

Ja ļaudis novērtē kādu cilvēku no ārienes, tad par to dzirdami dažādi spriedumi. Saka, ka acis esot cilvēka dvēseles lodziņi, pa kuriem tā skatoties laukā. Ja cilvēkam ir skaidrs un drošs skats, tad par to parasti teic, ka tas ir godīgs cilvēks. Ja cilvēks ar savu skatu urbjas zemē, jeb viņa ačteles ir mazas un nemierīgas, tad par to cilvēku ir spriedums gatavs — ka tam nevar daudz uzticēties. Arī pēc citām ķermeņa daļām novērtē cilvēku. Zema piere — garīgi maz attīstīts. Lielas ausis — devīgs. Mazas ausis — skops. Garī pirksti — zaglīgs u. t. t. Tie bija vienkāršās tautas novērtējumi. Bet ir arī vēl citi novērtējumi — ziniski novērtējumi. Kam kriminalzinātne pazīstama, tam ir zināms, ka pastāv vairākas teorijas, kas mēģina uzzīmēt noziedznieku pēc viņa ārējām ķermeņa daļām un to atsevišķām pazīmēm — tā saucamā kriminalantropoloģija.

Itālijas ties. prof. Lombrazo skaidri nosaka, ka ir trīs iedzimtu noziedznieku tipi: 1) slepkavas — ar izspiestām un piesarkušām acīm u. t. t.; 2) zagļi — kustīgi ģimja pantī, veiklas rokas, mazas un kustīgas acis, liks, iekritis deguns u. t. t.; 3) izvarotāji — spožas acis, izlutināts ģimī, lieli žokļi, biezas lūpas, sievišķas kustības un aizsmakusi balss. Visiem noziedzniekiem esot arī mazāki galvas kausi un tādēļ arī mazāk smadzeņu. Ja tas tiešām tā būtu, tad jau katru noziedznieku varētu izolēt un noziegumu nemaz nebūtu. Tādēļ arī vēlāki pētnieki šo Lombrazo teoriju apgāž. Bet tas arī vēl nemaz nav pierādīts, ka iedzimtiem noziedzniekiem nebūtu nekādas ārējas pazīmes. Ļoti bieži dzird sakām, ka tam un tam cilvēkam esot tipiska noziedznieka izskats. Tas nu būtu tieši par ārējām pazīmēm. Bet visiem atkal ir zināms, ka noziedzniekam pie sagatavošanās uz noziegumu, pie paša nozieguma izdarišanas un pēc nozieguma izdarišanas ir citāds gara stāvoklis, nekā tas parasti mēdz būt. Izteicoties ar sakāmvārdu: „kas vainīgs, tas bailīgs, jeb krieviski: „u vora na golovie šapka gorit“. Te atkal nāk zinātne (eksperimentālā psiholoģija) ar saviem aparātiem palīgā un pasaka, ka, kad cilvēku savieno ar zināmo aparātu un tam attēlo nozieguma apstākļus, tad aparats rāda, ka cilvēks, ja tas apzinātos līdzdalību noziegumā, uztraucas. Sakarā ar tādu uzbudinājumu jeb

uztraukumu cilvēka organismā notiek dažādas fizioloģiskas pārmaiņas, jo zinātnē ir pierādīts, ka garīgiem pārdzīvojumiem paraleli iet arī fizioloģiskie procesi. Ir atrasts, ka cilvēkam, kuŗš ir uztrauktā gara stāvoklī, mutes siekalu dziedzeri nedarbojas un tādēļ arī siekalas neattīsta. Lai arī cik norūdīts nebūtu cilvēks, tad tomēr viņš nav spējīgs šo parādību novērst un viņa mutes siekalu dziedzeri nedarbojas. Mēs paši novērojam pie sevis, ka uztrauktā gara stāvoklī mute paliek sausa. Bez tam ir vēl citas parādības, kā: svišana, roku drebēšana u. t. t., kuras iet paraleli ar cilvēka garīgiem pārdzīvojumiem.

Tā tad redzams, ka noziedznieks, kuŗš padarījis kādu noziegumu, ir nemierīgs jeb uztraukts un pie viņa notiek minētās fizioloģiskās parādības, kuras cilvēkam grūti saskatāmas, bet sunim ar viņa ļoti attīstīto jūtību un redzi ir saredzamas jeb sajūtamas. Tā ir hipoteze, pie kuras vēl daudz jāstrādā. līdz šī jautājuma galīgai atrisināšanai, bet jau iepriekš var teikt, sakarā ar pievestiem faktiem, ka šai hipotezei jau ir zināms pamats.

Zināms, ka mums jāpieņem, ka katrs suns nevarēs atšķirt noziedznieku no godīga cilvēka, bet kad suns būs pienācīgi mācīts un ilgi uz to vingrināts, tad tas ir pilnīgi iespējams.

No še pievestā mums jānāk pie slēdziena, ka sunim ir tik daudz dažādu izcilus spēju, par kuŗām cilvēks ir sapņot nevar, un tādēļ tās neizmantojot, ir ne tikai zaudējums cilvēcei, bet pat ļoti liels grēks. Ja būtu jāsaka, kur suns nebūtu izlietojams, tad tas nenāktos viegli, jo suns tiek nodarbināts tik plašos apmēros, ka pat grūti atrast nozari, kur tas nebūtu derīgs.

Par to še daži piemēri no dažādām nozarēm:

Angļu žurnālā tika rakstīts, ka vienam Londonas pilsonim bijis suns, kuŗš bijis iemācīts aiznest vēstules un ielaist pasta kastē. Kādu dienu, kad suns ar vēstuli nonācis pie pasta kastes, tad tikko vēstules bijušas izņemtas no pasta kastes un postilions ar izņemtām vēstulēm jau bijis gabaliņu aizgājis no pasta kastes. Suns, kā jau parasti, pienācis pie pasta kastes, bet pamanījis, ka vēstules jau izņemtas un postilions ar tām jau aiziet, tad tas pieskrējis pie aizejošā postiliona, iedevs tam vēstuli rokā

un ar ļoti apmierinātu gara stāvokli atgriezies pie sava saimnieka.

Vīnes avīzē „Neue Freie Presse“ tika rakstīts un apgalvots sekošs patiešs notikums: Tirgotājs, kurš katru dienu nodarbojas savā kantorī uz Franča Jāzepa ielas, bija paradis šad un tad ar savu mazo, melno špica sugas sunīti nosūtīt pie kakla saites piestiprinātu vēstuli savai sievai uz dzīvokli pie Siena tirgus un tāpat arī saņemt tādā pašā kārtā atpakaļ no sievas atbildi. Tas tā turpinājās ilgu laiku un tāds gadījums pats par sevi nepelna sevišķu ievēribu. Bet te kādā dienā suns neizpalika prom, kā parasti 3—4 stundas, bet sāka atgriezties daudz īsākā laikā. Kā redzams no atbildes, tad vēstule ir nonesta kā pienākas un uz ceļa, kā parasti, nekas nav noticis. Beidzot reiz pie tirgotāja ieradās kāds viņa paziņa, kurš pastāstīja, ka viņš tirgotāja sunīti vairāk reizes sastāpis dzelzceļa vagonā, kopā ar svešiem ļaudīm, kuriem nav atlāvis pieskarties pie vēstules. Kad vagona gala stacijā apstājies, tad suns izsprucis no vagona laukā un licies prom uz gala mērķi. Tā tad suns, braucot kopā ar tirgotāju no rīta uz kantorī un vakarā atpakaļ uz māju, redzēja, ka nav nemaz vajadzīgs skriet kājām ar vēstuli uz mājām un atpakaļ, kā viņš to aiz mulķības darījis visu laiku, bet tam nolūkam ļoti labi var izlietot dzelzceļa vilcienu, braucot bez biļetes — par zaķi.

Suns grib līdz uz zalumiem. Kāda ģimene pa ziemu dzīvoja pilsētā, bet pa vasaru izbrauca uz jūrmalu un pa to laiku palika pilsētas dzīvoklī kalpone ar istabas sunīti „Karlo“. Pa ģimenes prombūtnes laiku sunim dzīve bija ļoti garlaicīga un tādēļ, kad viņš pamanīja, ka sāk krāvēties uz aizbraukšanu, tad viņš palika nemierīgs: smilksēja, rēja, kauca un visādi izrādīja savu nepatīkšanu. — Atnāca atkal pavasars, kad sākās lietu sakrāvāšana uz izbraukšanu. Tad piepēži Karlo nozuda un nebija nekur atrodams. Sauca un meklēja to pa visu māju un dārzu visu dienu, bet bez sekmēm un jau domāja, ka Karlo ir nozagts. Pie paša vakara jau visas mantas bija saliktas uz izbraukšanu un atlika tikai vēl dažas lietas ielikt ādas maisā, kurš gulēja istabas kaktā neaizsiets. Kad paņēma maisu, lai to piepildītu, tad izrā-

dijās, ka Karlo ielidis tur jau no paša rīta, saritinājiem guļējis visu dienu bez ēdiena un dzēriena tai cerībā ka ar to maisu viņam izdosies aizbraukt saviem kungiem līdz uz zaļumiem. Par tādu suņa apķērbu ģimenes apspriedē tika nolemts, ka Karlo ir nopelnījis, ka to ņem līdz uz zaļumiem.

Suns zābaku tīrītāja palīgs. Angļu džentlmens parasti iziet no mājām augstākā mērā pieklājīgi apģērbies. Viens tāds kungs bija iebraucis Parīzē un izgājis pastaigāties pa ielu uz Senas tilta pusi. Netālu no Senas tilta, kur bijis nebijis, viņam pieskrējis mazs šunelis un aptašķījis zābaku ar dubliem. Tā kā tilta galā sēdējis zābaku tīrītājs, tad nekas cits neatlicis, kā likt zābaku notīrīt un ar to lieta arī izbeigusies. Pēc kādām dienām minētam džentlmenim atkal iznācis turpat garāmiēt, un atkal tas pats šunelis viņam aptašķījis zābaku. Tad viņam radušās aizdomas un viņš sācis novērot suni. Izrādījās, ka pēc tam suns steidzīgi nolaižas pie upes un vārtas dublos, lai tūdal nāktu augšā un atkal kādam aptašķītu zābaku. Anglis sāka nopratināt zābaku tīrītāju, kurš savās atbildēs sapinās un beidzot arī atzinās, ka viņš dresējis suni, lai tas viņam palīdzētu gādāt darbu. Anglis suni nopirka un aizveda uz Londonu. Tur suns tika tīrīts, mazgāts, izķemmēts, ēdināts un guldināts uz to labāko un 3 nedēļas tika turēts ieslēgts, lai pierastu. Pēc 3 nedēļām suni laida laukā, bet pēc 3 dienām suns nozuda. Vēlāk izrādījās, ka pēc 2 nedēļām suns ieradies atpakaļ Parīzē pie sava saimnieka pie Senas tilta, lai palīdzētu savam saimniekam maizi pelnīt. Viņu nevaldzināja ne labā dzīve, ne smalkā kopšana, bet viņam rūpēja vienīgi, lai izpildītu savu pienākumu, kuram viņš bija sagatavots. Tā ir suņa uzticība.

Priekš kara avīzē „Južnij Krai“ ziņoja, ka Harkovas tirgū bieži parādās melns setteru sugas suns, kurš saķer sīkākas izliktās lietas un nozūd. Acīmredzot, šis suns bija dresēts speciāli zagļa darbam.

Kādu vakaru, ap plkst. 11, uz viena no Parīzes bulvāriem kādam vecākam kungam iesitās kājās kāds dogs un tūnogāza zemē. Pie nokritušā vecā kunga piesteidzās 2 jauni cilvēki, to piecēla un no viņa drēbēm no-

tirija pieķērušos netīrumus. Vecais kungs ļoti sirsnīgi pateicās jauniem cilvēkiem par viņu laipnību, atvadījās un aizgāja. Kad pēc kāda laiciņa vecais kungs gribēja paskatīties pulkstenī, tad izrādījās, ka pulksteņa un naudas maka viņam vairs nav. Te atkal dogs bija mācīts, lai nogāztu cilvēkus no kājām un tādā kārtā, palīdzot tiem piecelties, tos aplaupītu.

Londonā un Ņujorkā esot suņi, kuri ejot apkārt pa pilsētu ar uzsiētām uz muguras vācelītēm ziedojumus vākt.

Anatolijam Durovam bijis suns, kurš mācējis rēķināt: saskaitīt, atņemt, reizināt un dalīt.

Londonā bijis suns, vārdā „Miss Skotti“, kurš mācējis kārtis spēlēt.

Ir pat atzīmēti gadījumi, kur suns izpildījis uz dzelzceļa sarga un sliežu bīdītāja amatus.

Savu garīgo dāvanu dēļ suns viegli iemācāms visdažādākos darbos. Viņš dejo, sit bungas, staigā pa virvi, stāv uz vaktis, iesturmē cietokšņus un aizsargā tos, šauj ar revolveri, griež ratu, velk kamaniņas jeb vāģišus, ievēro un atceras notis, skaitļus, kārtis burtus, karodziņus, novelk zābakus un kurpes, saprot acu izteiksmi, žestu nozīmi un daudz citu.

Vēl kādus piemērus no maniem personīgiem novērojumiem pie saviem suņiem. No ganu laikiem vēl atceros gadījumu, ka mans vienkāršais lopu suns gulēja pie mana atstātā naža, kamēr es neatradu to. Mans medību suns (angļu setters laveraks) mani vienmēr izveda no meža, kad tikai biju apmaldījies jeb tumsas dēļ nevarēju atrast ceļu. Tādos gadījumos, kad es gāju dziļāki mežā jeb tālāki no sava izejas punkta, suns man tecēja pakal smilksstēdams, un no tā tad varēju nojaust, ka mans virziens ir nepareizs. Tad liku sunim iet pa priekšu, un tā vienmēr pareizi iznācu uz ceļu, jeb no meža.

Suns ir arī liels psihologs, jo viņš pēc soliēm, pēc kustībām un pēc uzvešanās noteic cilvēka garastāvokli, kaut arī cilvēks neviena vārda nav izrunājis. Tā es novēroju pie sava suņa: kad ierados no darba mājās, tad suns mani pastāvīgi sagaidīja un nāca pretim. Bet kad ierados mājās dusmīgs jeb citādi sliktā gara stāvoklī, tad jau pie durvju atvēršanas izdzirdu, ka suns ar lielu steigu

nolien zem gultas, no kurienes tad parasti iznāca, kad biju nomierinājies jeb sliktais garastāvoklis pārgājis.

Suns māc skaitīt arī dienas un stundas. Tā, kad dzīvoju pa vasaru jūrmalā un katru darbdienu ar vilcienu zināmā laikā atgriezos no Rīgas, tad suns mani pastāvīgi sagaidīja stacijā. Bet sestdienās, kad atbraucu ar vilcienu divas stundas agrāk, suns to bija iegaumējis un tad vēlāk katru sestdienu viņš mani sagaidīja noteiktā laikā, t. i. 2 stundas agrāk kā darbdienās. Turpretim svētdienās, kaut arī visu dienu nebiju mājās, suns mani no Rīgas ar vilcienu negaidīja. Tas pierāda, ka suns ļoti ātri novēro apstākļus un no saviem novērojumiem taisa attiecīgus slēdzienus, kuri izrādās ļoti pareizi.

Šāds un tamlīdzīgus piemērus no suņu dzīves varētu pievest bezgala daudz, bet man liekas, ka pilnīgi pietiek ar šie pievestiem, lai taisītu slēdzienu par suņu spējām un to noderīgumu cilvēku dzīvē.

Slēdziens.

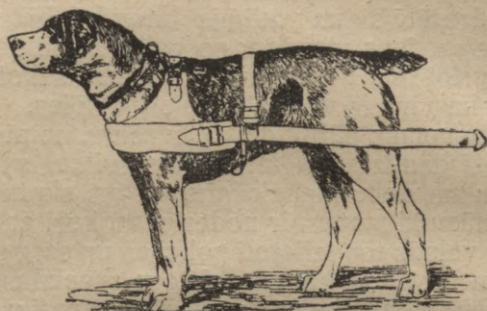
Līdz šim mēs apskatījām nozares, kur suns izlietots praktiskā darbā, kā arī dažādus piemērus, kas liecina par suņa spējām un noderīgumu cilvēka dzīvē. Bet tagad mums jāapskatās, kā mēs tās suņu izcilus spējas izlietojam un ja tās neizlietojam, tad, kur tās vispirms būtu jāizlieto. Mums jāatzīstas, ka suņa spējas pie mums tiek izlietotas, pagaidām, vienīgi medībās, ganos lopu rīdīšanai un māju apsargāšanai. Esot mums jau gan daži policijas suņi bet par to darbību un spējām vēl nekas nav dzirdams. Manas domas ir tādas, ka mums vispirms un vislielākā vērība jāpiegriež policijas suņu sagatavošanai. Lai to lietu sekmīgāki varētu veikt, tad tam nolūkam būtu dibināma biedriba jeb klubs pēc Vācijas, Francijas jeb Anglijas parauga.

Nav nekādas nozīmes, ja mēs no ārzemēm ievadam ļoti dārgi samaksātus mācītus policijas suņus, kamēr mēs paši nemākam ar tiem rīkoties un tos vadīt. Katrā vietā un pie katra darba ir vajadzīga zināma prakse un tāpat arī policijas suņa vadītājam nav jāzina tikai teoretiskais dresēšanas kurss, bet arī paši dresēšanas paņēmieni visos sīkumos, jo nereti ar tiem nākas operēt kriminālā darbā.

Bez tam, policijas suņa vadītājam pamatīgi jāiepazīstas ar vadāmā suņa individualām tieksmēm un spējām, kā arī ar suņa valodu (par suņa valodu būs runa vēlāk). Policijas suņa dresētājs un vadītājs nedrīkst būt alkoholiķis. Zināms, ka neviens meistars no gaisa zemē nekrīt, bet ja vien mēs gribēsim, tad arī mēs to darbu sākot, drīzi vien atradīsim, ka viņš ir vērts, ka pieliek pūles. Iesākumam nevajadzētu nemaz pārāk daudz līdzekļu, ne pūles. Mums ir pietiekoši daudz vācu aitu sugas (vilku) suņu, kā arī dobermanu un dobermanpinčeru, kā arī skotu ganu suņi, kuŗi visi mūsu klimatam ir noderīgi un kuŗi ar labām sekmes citās valstīs top izlietoti policijas un sargu dienestam. Iesākumam nevajadzētu arī nekādus speciālus dresētājus, bet to varētu izdarīt katrs, kam uz to ir patīkšana un dzīves apstākļi atļauj. Šis darbs ir sportam līdzīga nodarbošanās, jo viņš izdarāms ar dažādām kustībām agrās rīta un vakara stundās. Pilnīgi pietiek $\frac{1}{2}$ —1 st. no rīta un tikpat vakara brīvlaika, lai vienu suni no 3—6 mēn. laikā pilnīgi izmācītu policijas dienestam. Bez tam tā jaunā nodarbošanās būtu arī vēl ļoti ienesīga, nemaz nerunājot par to, ka ar to būtu likts arī ļoti stingrs pamats mūsu valsts drošības un kārtības ēkai. Ja mums būs policijas suņi katrā nelielā novadā, tad tos varēs likt uz noziedznieku karstām pēdām un tad tāda svešas mantas iekāršana drīzi vien paliks par neienesīgu un riskantu nodarbošanos. Tad uz priekšu pie mums nebūs iespējamās arī tādas lietas, kā Adamaitisa un Kaupena darbība, kuras prasījušas tik daudz cilvēku upuru un daudz gadus no vietas turējušas zem terora iespaida veselus novadus.

Nevar visu gaidīt tikai no policijas, jo policisti arī ir tikai cilvēki un tādēļ pašai sabiedrībai jāpaliek aktīvākai un jāmeklē līdzekļi, ar ko pavairot drošības iespējamību. Un, kā jau agrāki aizrādīju, visās kultūrēlās valstīs kā visradikalākais noziedzību apkaršanas līdzeklis ir policijas suns. Tādēļ arī nepieciešami, ka nodibinātos organizācija, kuŗa to lietu ņemtu savās rokās un veicinātu to, kā tas ir citās kultūrēlās valstīs. Ari citas nozares ir, kur mēs suņu spējas varētu izmantot. Un tas būtu sargu dienests. Sargu dienestā pie noliktavām tumšās un vētrainās naktīs suns būtu neatsverams palīgs, kuŗš pamanītu katru, kas mēģinātu tuvoties un ja notiktu uzbrukums, tad arī uzbru-

cēju noķertu un aizturētu. Tas sevišķi attiecas uz kara materialu noliktavām. Ari mežu un robežu apsardzībā

Suņa iejūgs.

Suns vezuma vilcējs.

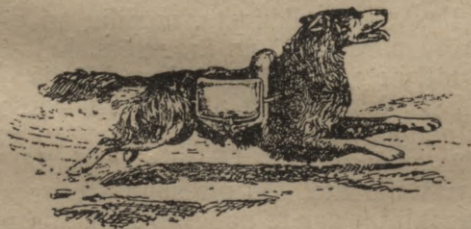
mācīti suņi būtu ļoti noderīgi. Publiskās peldu vietās, kur nav pietiekoši aizsargu līdzekļu, arī mācīts suns būtu ļoti noderīgs palīdzību sniegšanai uz ūdens un sliktos gļāb-

šanai. Mūsu pilsētu nomalnieki arī varētu suņus izlietot savu dārzaugu atvešanai uz pilsētas tirgu. Tagad katram pilsētas nomalniekam ir 1—3 suņi, kuri parasti mājās nekā nedara. To vairāku suņu vietā varētu turēt 2

Suns vedējs.

vezuma suņus, kuri apsargātu māju un izdarītu arī piena un citu produktu pārvadāšanas darbus. Arī pašā Rīgā ir ļoti daudz skaistu suņu, kuri parasti nekā nedara.

Suns ziņnesis.

Viņus varētu iemācīt kaut ar kamaniņām bērņus pavi-
zināt, kas būtu liels prieks bērņiem un arī pašiem suņiem
ļoti veselīgi. Bez tam uz laukiem, kur nav ne tele-
fona, ne citas satiksmes, suns varētu būt kā steidzīgu ziņu
nonesējs. Arī vieglu pastu, kā vēstules, ar suni varētu

nosūtīt uz zināmo punktu. Aizsargu dienestā uz laukiem suņus varētu izlietot sakaru uzturēšanai. Bez tam, ka-
tram, kas stāv sargu vietā jeb dzīvo vientuļi tādā vietā,
kur varētu baidīties no uzbrukuma, der iemācīt suni, kurš
uzbrukuma gadījumā metas virsū uzbrucējam un nogāž to
zemē, nebistas no šāviena u. t. t.

Bet lai suņus uzrādītiem darbiem varētu sagatavot,
tad viņi uz to jā māca. Kā jau agrāki uzrādīju, ievest no
ārzemēm mācītus, dārgus suņus var tikai sugas ieaudzi-
nāšanas dēļ, bet praktiskiem darbiem viņi mums pašiem
jāsagatavo, jā māca. Tas mums pašiem jā dara tādēļ, lai
mēs paši tuvāki iepazītos ar suņu dabu un viņu psiholo-
ģiju un ar to suņu spējas varētu pilnīgāki izmantot. Pie-
suņu dresēšanas nav nemaz vajadzīgas lielas zināšanas,
bet jāņem piemēri, kādi uzrādīti dresētāju rokas grāmatā.
Kā jau katrs pasākums ir grūts, tā arī suņu dresēšanas
darbs no sākuma neies tik tekoši, kā tas būtu vēlams, bet
pēc iepazīšanās ar dresēšanas paņēmieniem un izņemša-
nas kārtību, šis darbs ir tikpat vienkāršs un padarāms, kā
kurš katrs derīgs darbs. Ari daudz laika tam nolūkam
nevajaga. Pietiek pilnīgi ar 1 st. rīta un 1 st. vakara
brīvlaika, lai pēc 3—6 mēn. izmācītu vienu medību jeb
policijas suni un ar to nopelnītu 500—1000 ls. Zināms, ka
tāds darbs nav izdarāms lielpilsētās, bet mazākās pilsēti-
ņās un uz laukiem, tas ļoti viegli izdarāms. Šim darbam
būtu arī liela saimnieciska nozīme, jo ja mums būtu labi
dresēti policijas, sargu dienesta, medību un citi suņi, tad
mēs tos varētu pārdot arī uz ārzemēm, kaimiņu valstīm,
kā to tagad ļoti lielos apmēros izdara Vācija.

Man ir bijis jādzird, ka atsevišķām personām suņus
labi izmācīt nemaz neesot iespējams bet to varot izdarīt
tikai specialās suņu skolās. Uz to man jā atbild, ka tādām
iebildumam nav pamata. Ja pie suņu dresuras būtu vāja-
dzīgi lieli līdzekļi un daudz palīglīdzekļu, kas priekš viena
jeb vairāk suņiem iznāktu par dārgu, tad tādām iebildu-
mam būtu zināms pamats. Bet kas vajadzīgs suņu apmā-
cībai, tas viss ir sagatavojams mājas līdzekļiem, bez lielā-
kiem materiāliem upuriem un tādēļ no materiālās puses
tam iebildumam nav pamata. Bet te vēl varētu rasties
iebildumi no citas puses un, proti: ka suņi specialās
audzētavās esot garantēti par tīru sugu un tie tiekot kā

pienākas izaudzēti barošanas un mitināšanas ziņā zem piedzīvojušu specialistu uzraudzības. Šie iebildumi nav bez pamata, jo labi apdomājot, tas arī nemaz citādi nevarētu būt. Bet nelaime ir tikai tā, ka paši vecie un labākie speciālisti brīdina suņus iegādāties no profesionālām suņu audzētavām, jo no tādām iestādēm ņemti suņi gandrīz bez izņēmuma izrādījušies glēvi, nedroši, bez vajadzīga temperamenta un dažiem citiem trūkumiem. Šie vecie speciālisti rekomendē suņu iegādāšanas nolūkā griezties pie suņu veicināšanas biedrībām jeb klubiem, kuŗi tad arī varot dot derīgus aizrādījumus par labākiem suņu eksemplāriem.

Kas attiecas uz suņu dresuru, tad apmācīšanas un dresēšanas pamatnoteikumi ir, ka katram suņu dresētājam pamatīgi jāpēta suņa daba, jānomāc visas sliktās tieksmes un jāieaudzina labas jeb derīgas, bez kuŗām suns ir tikpat maz noderīgs savam uzdevumam, kā kuŗš katrs nemācīts suns. Bez tam, katram sunim ir vēl sava atsevišķa daba jeb individualitate, kas izpaužas viņa darbībā un ko nosauc par temperamentu. Še tad arī mūsu apmācītājam un dresētājam jāpieliek visas pūles, lai pārāk strauju temperamentu savaldītu un vājāku temperamentu padarītu darbīgāku — dzīvāku.

Lielās suņu dresēšanas skolas, kur caur dresētāju rokām iet neskaitāmi daudz suņu, jānosauc gandrīz par mašīnām, jo tur pie vislabākās gribas dresētājam nav iespējams kursa izņemšanas laikā pamatīgi iepazīties ar suņa dabu. Tādēļ arī no tādām skolām ņemti suņi ir stipri viduvēji un viņi neuzrāda sevišķas izcilus sekmes savā arodā. Suņus izmācīt ar labām sekmēm var tikai atsevišķi dresētāji, kuŗi ar to amatu nodarbojas, ne kā profesionāli, bet aiz sevišķas dzīņas uz to. Arī speciālā literatūrā ir aizrādīts, ka visspējīgāki suņi iznāk tad, kad ar tiem nodarbojas paši dresētāji ne tikai kursu izņemot, bet arī vēlāk praktiskā darbā, jo dresēšanas kursa zinības ir pastāvīgi jāatkārto un suņa spējas jāizkopj ar sarežģītākiem vingrinājumiem no dresēšanas kursa panēmieniem. Tā tad visi tie iebildumi, it kā suņus varot audzināt tikai specialās audzētavās un apmācīt tikai suņu skolās, ir maz pamatoti un mums jāatzīst, ka to var izdarīt tikpat sekmiņi arī atsevišķi audzinātāji un dresētāji ar vēl labākām

sekmēm. Zināms, ka nebūtu jau nemaz slikti, ka mēs arī šē Latvijā paši varētu atvērt savu suņu audzētavu un dresēšanas skolu, bet kamēr tas nav noticis, tikmēr jau mēs varam darbu sākt arī bez tādām iestādēm.

Beidzamo gadu laupīšanas un slepkavības uz ceļiem un laukiem mani nepatīkami uztrauca. Biju jau agrāki daudz dzirdējis un lasījis par policijas suņu labām sekmēm laupītāju gūstīšanā un tādēļ arī, sadabūjis nepieciešamo ārzemju literatūru, sarakstīju „Suņu audzinātāju un dresētāju rokas grāmatu“, kurā ietilpst: policijas un medību suņu audzināšana, dresēšana un pielietošana darbā. Grāmata dabūjama visos Rīgas lielākos grāmatu veikalos un vairumā pie J. Lībeka, Rīgā, Marijas ielā 25, un pie autora.

Bet nevajaga domāt, ka grāmata domāta un noderīga tikai suņu dresētājiem vien. Viņa ir derīga katram suņa īpašniekam, jo dresēšanas paņēmieni, kuri grāmatā ievietoti ir tā valoda, ar kuras palīdzību cilvēks saprotas ar suni — liek sunim saprast, ko cilvēks no viņa vēlas. Suns pēc savas dabas nav apveltīts ar tik lielām spējām, lai uz reizu saprastu cilvēka valodu, kurā cilvēks pats mācās ilgus gadus un tādēļ ar suni jāsarunājas ar zīmēm — dresuras paņēmieniem, kuri praksē izstrādāti un izrādījušies par derīgiem. Un tādēļ, kas sunim grib ko pavēlēt, to nevar izdarīt vienkārši ar vārdiem, bet gan ar dresuras paņēmieniem. Kad tas viss ar dresuras paņēmieniem sunim jau iemācīts, tad jau to sunim var pavēlēt ar vārdiem. No nemācīta suņa nevar neko prasīt, bet kad suns ir mācīts, tad viņš bez kādas pavēles izpilda daudz vairāk, nekā no viņa varētu prasīt, jo tad viņš arī pats apsver un apdomā, kā katrā gadījumā rīkoties, kā to redzējām no pievestiem piemēriem par suņu varoņdarbiem. Kā piemēru tam vēl pievedu Leikart kundzes, no Krišjāna Barona ielas 49, dz. 20, atstāstījumu. Viņa atnāca pie manis 25. martā p. g. pierakstīties uz manis sarakstīto suņu dresētāju rokas grāmatu. Es no viņas uzzināju, ka viņi nemaz neesot mednieki un arī policijas suņus dresēt viņi nemaz nedomājot, bet tos pašus mājas suņus apmācīt, lai tie būtu noderīgāki savam uzdevumam.

Kādus gadus atpakaļ viņi esot iegādājušies vienu

mācītu suni (pēc atstāstījuma varu spriest, ka tas ir no putnu suņiem), kurš izrādījies ļoti labs mājas sargs (viņiem esot lauku mājas Līgatē) un arī vasarā ganos ļoti noderīgs. Viņiem vairākas reizes esot izdevies novērot, ka kad gans esot apgūlies, tad suns viens pats ganot lopus — nelaujot tiem izklist un labībā iet. No tā jāspriežot, ka viens mācīts suns atsverot desmit nemācītus suņus, un tādēļ arī viņi gribot savus mājas un ganu suņus mācīt.

Šis grāmatas nolūks ir, dot pirmo pasākumu suņu dresēšanas un pielietošanas darbam. Ja mums Latvijā kaut desmit cilvēku izrādītos par spējīgiem šā darba darītājiem, tad tas jau būtu par lielu svētību mūsu valsts drošībai un kārtībai.

Še tuvāki jāapskata, kādām vajadzībām vēl suni varētu izmācīt.

Augstāk bija runa par policijas suņu apmācīšanu un pielietošanu, bet bez tam ir vēl ļoti daudz nozares, kur suņus var pielietot ar ļoti labām sekmēm un to pielietošanu var iemācīt ar atsevišķiem apmācības paņēmieniem no manas „Suņu audzinātāju un dresētāju rokas grāmatas“. Tā katru suni var iemācīt palīdzību sniegt uz ūdeņa un sliktstošiem pēc minētās grāmatas I. daļas 67. uzdevuma, l. p. 81. Katram sunim — mājas sargam, lopu sunim istabas un medību sunim var iemācīt nozaudētas lietas atrast pa savām jeb sveša cilvēka pēdām, kā arī ganu sunim ūzmeklēt nozudušo kostoni pa pēdām, pēc minētās grāmatas 39.—43. uzdevumiem, l. p. 43.—47. Lietas apsargāt var iemācīt katram sunim pēc minētās grāmatas 48.—50. uzdevumiem, l. p. 52., kuri paņēmieni noder arī ganu un māju suņu apmācīšanai labības un dārzu apsargāšanai u. t. t. Sargu dienesta suņiem, kuri atrodas kopā ar sargu uz kāda posteņa arī nav vajadzīgs iemācīt visu policijas suņu kursu, bet tikai to, kas attiecas uz sargu dienestu, t. i. aizsargāt savu saimnieku (sargu) un uz pavēli sakert uzbrucēju, nogāzt to zemē un nelaut tam aizbēgt, kas sasniedzams ar minētās grāmatas I. daļas 65. uzdevuma, l. p. 72. iemācīšanu. Sakaru uzturēšanai jeb ātrai ziņu nosūtīšanai suņus var sagatavot pēc 44.—47. uzdevumiem, l. p. 47. Šis pēdējais paņēmieni ļoti noderētu aizsargiem sakaru uzturēšanai un ziņu nosūtīšanai, kā arī karaspēka daļām. Izlūku un sanitāra dienesta pie-

nākumus suņiem var iemācīt pēc minētās grāmatas 51., 52. un 66. uzdevumiem. Tikai kaņaspēka izlūkos un sanitara dienesta vajadzībām suns jāmāca bez riešanas.

Un tā katrs suņa īpašnieks atradīs manā „Suņu audzinātāju un dresētāju rokas grāmatā” paņēmienus, kurus varēs izlietot savu suņu apmācīšanai visvisādām vajadzībām. Zināms, ka suni pilnīgi izglītot nevarēs ar tiem speciāliem paņēmieniem vien, bet būs jāizņem arī vispārējais kurss no 1.—43. uzdevumiem, lai gan ne tik stingrā kārtībā, kā tas ir paredzēts priekš policijas suņiem.

Tas vajadzīgs tādēļ, lai suni piedabūtu pie paklausības un lai viņam ieaudzinātu pārliecību, ka viņam ir jāpaklause un jādara tas, ko viņam pavēl, jo ja suns neklaušis savam saimniekam, tad arī viņam nevarēs ne ar kādiem paņēmieniem neko iemācīt. Tādēļ, pirms ķeras pie suņa apmācīšanas kādam speciālam uzdevumam, sunim jāiedzen apziņa, ka viņam jāpaklause sava saimnieka pavēlēm un jāieaudzina stingra disciplīna, kas panākams ar vispārēja kursa, no 1.—43. uzdev., iemācīšanu.

Kas attiecas uz medību biedrību sarīkojamām medībām ar dzinējiem, tad jāatzīst, ka te sunim būtu vispiemērotākā vieta un 20—25 cilvēku-dzinēju vietā vajadzētu ņemt tikai 3—4 suņus, tik pat daudz cilvēku pavadībā. Tas izmaksātu daudz lētāki un medību rezultāti arī būtu daudz labāki. No piedzīvojumiem redzams, ka medību rezultāti ir atkarīgi no laika apstākļiem un pie sliktiem laika apstākļiem medības ir pavisam neizdevīgas, bet izmaksā viņas tikpat daudz, kā pie izdevīgām medībām. Turpretim, ja medības notiek ar suņu palīdzību, tad laika apstākļi, lai gan arī ir par kavēkli, tad ne tuvu neiespaido medību rezultātus tik lielā mērā, kā tikai ar dzinējiem vien, bez suņiem. Bez tam ir vēl apvīdi, kur dzinējus nemaz nevar dabūt un ja ar sadabū tad tie ir ļoti dārgi un viņu darbs ir mazvērtīgs. Bet galvenais jautājums še ir un paliek materialais jautājums. Katram medību biedrību biedrim ir zināms, ka biedru naudas ar katru gadu gandrīz vai dubultojas, kas stāv sakarā ar nomas naudas paaugstināšanu uz mežiem. Jau tagad tālākos mežu novados medības izmaksā tik dārgi, ka tās var sev atļauties tikai paši turīgākie ļaudis, bet lielais vairums pilsētu medību biedrību biedri ir ierēdņi, amatnieki, sīki tirgotāji u. c.,

kuŗi tādus izdevumus nevar panest un tādēļ arī jāmeklē līdzekļi, lai medības padarītu pieietamas visiem medību biedrību biedriem. Un to varētu panākt pielietojot suņus cilvēku-dzinēju vietā. Viens suns atvieto 4—5 dzinējus-cilvēkus, jo suns izstaigā visu mežu krustām un šķērsām un arī vietas, kurās dzinējiem-cilvēkiem nemaz nav pieietamas. Ļoti bieži zaķis paliek guļot, kad dzinējs tam noiet garām uz 5—10 soļiem, bet pie suņa darbības tas nekad nenotiek. Zvēriem ir arī lielas tieksmes izlauzties caur dzinēju ķēdi atpakaļ, kas pie dzišanas ar suņiem ļoti reti atgadās.

Pie dzišanas izlietojami takšu sugas suņi, lielāka auguma, kā arī puskvēkši, t. i. dzinēju-kvēkšu un takšu maisījuma suņi, kuŗu augums ir mazāks par īsto dzinēju un lielāks par takša augumu. Bet pie dzišanas var izlietot arī visus citus suņus, kā mājas suņus un arī putnu suņus, jo nav jau nemaz vajadzīgs, lai suns dzītu ar balsi un dzītos zvēriem ļoti tālu pakal, bet tikai, lai zvērus izceltu un izdzītu no mastu un mednieku līniju. Labi dzinēju suņi tādās medībās, kur tiek ņemts mastu pēc mastu, nav teicami tādēļ, ka viņi dzen zvērus ļoti tālu un ja gadās, ka uz mednieku līnijas zvērs netiek nošauts un aiziet pāri uz otru mastu, tad arī suns tam tur seko un tā sabojā nākošu mastu. Tādēļ tādās medībās vislabāki ir tādi suņi, kuŗi neiet zvēriem tālu pakal.

Katram sunim var ļoti viegli iemācīt zvērus uzmeklēt un dzīt. Suns jau pēc savas dabas ir dzimis mednieks. Viņu vajaga tikai ņemt līdz medībās un dot tam iespēju vienu vienīgu reizi pa pēdām sekot un noķert sašautu zvēru, tad viņam amats ir rokā. Zvēru dzišanai vairāk nekādas dresuras nevajaga, izņemot vispārējo dresuru par paklausību, kuŗu var iemācīt pēc putnu suņu apmācīšanas un dresēšanas kursa no 1.—10. pantam (mana suņu audzinātāju un dresētāju rokas grāmata, II. d.). Kvēkši un tāpat arī citi dzinēju suņi, kuŗi ļoti tālu dzen zvērus, jāpieradina arī pie mednieku taures signāliem, lai tie vieglāki varētu atgriezties atpakaļ pie mednieka.

Aizrādījumi par suņu iegādāšanu, par slimībām un to dziedināšanu, par suņu kopšanu, barošanu un mitināšanu atrodami manā „Suņu audzinātāju un dresētāju rokas grāmata“, kuŗa dabūjama visos Rīgas lielākos grāmatu un

ieroču veikalos un vairumā J. Lībeka grāmatu veikalā, Rīgā, Marijas ielā 25. un pie autora.

Cilvēks ir radīts, kā dabas valdnieks. Pirmatnejā laikā arī cilvēks dabu pārvaldīja tiešā nozīmē. Viņš ar savu muskuļu spēku stājās pretim vislielākiem dzīvniekiem un zvēriem un ko nevarēja veikt ar savu fizisko spēku, tur viņa prāts izdomāja paņēmienus, kas pārspēja visus šķēršļus. Arī tagad cilvēks pārvalda dabu un pilnīgi to nokalpina. Elektriķa, vējš, ūdens spēks siltums, gaisa vilņi — viss ir viņa kalpībā. Bet tomēr viņš vairs nav tik pilnīgs, kā vajadzētu būt dabas valdniekam. Tuksa un naktī cilvēks nemaz nav spējīgs orientēties. Arī cilvēka dzirde nav tik asa kā tam vajadzētu būt, nemaz nerunājot par ošanas spēju, kuŗa ar dažādiem parfīmiem un narkotiskām vielām ir novesta līdz nullei.

Tā tad cilvēks ar saviem jūteklīem vairs nav spējīgs pilnīgi dabu pārvaldīt un tādēļ viņam jāmeklē līdzekli, kā to novērst. Bet te atkal pati daba cilvēkam piedevusi kā kalpu suni, kuŗa jūteklī ir tik attīstīti, ka vistumšākā naktī saredz visu, ar savu dzirdi sadzird pat zāles augšanu un ar savu degunu saoz vismazākās smaku daļiņas. Šis cilvēka uzticamākais draugs, padevīgākais kalps un drošākais sargs piedāvā cilvēkam savus pakalpojumus, no kuŗiem atteikties būtu pat noziegums. Tādēļ piegriezīsim vairāk vēribas suņu dzīvei un lūkosim pašus suņus izlietot lietderīgāki visās nozarēs, kur tas maz būtu iespējams. Un kā to mēs redzējām no pievestiem piemēriem, tad nav pat nevienas nozares, kur suns nevarētu tikt nodarbināts.

Gala vārds.

Pie kāda slēdziena tad nu mēs nākam, kad esam apskatījuši vēsturiskās ziņas par suņu izlietošanu, viņu spējam un varoņdarbiem? Vai arī pie mums tādi suņu varoņdarbi būtu iespējami? No pievestā piemēra par Di upē ielūzušā mēdnieka glābšanu mēs redzējām, ka suns ir gājis uz svešu māju un atvedis cilvēku, kuŗš tad arī palīdzējis viņa saimnieku izglābt no neizbēgamas nāves. Tādi suņu varoņdarbi ir iespējami tikai tur, kur sabiedrība tādiem notikumiem ir pienācīgi sagatavota. Ja pie mums

jeb citur kādās mājās ierastos svešs suns un ķertos aiz drēbēm jeb citādi lūkotu saistīt cilvēka uzmanību, tad, droši vien, viņu noturētu par traku un lūkotu to nošaut. Te man nāk prātā pasaciņa par kungu un viņa uzticamo suni. Kāds kungs jājis no pilsētas uz mājām un viņu pavadījis viņa suns. Ap pusceļu suns palicis nemierīgs — sācis riet, lēkāt apkārt un visādi spokoties. Kad kungs uz to nav griezis nekādas vērības, tad suns jau sācis lekt augšā un ķerties pie kunga kājām. Kungs, ilgi nedomādams, nācis pie slēdziena, ka suns ir palicis traks un tādēļ arī to nošāvis. Aizjājis mājās, kungs atradis, ka viņa naudas soma no sedliem atraisījusies un nozudusi. Viņš jājis atpakaļ, atradis savu naudas somu un beigto suni guļam pie nokritušās naudas somas. Suns viņam bija devis zīmi, ka naudas soma nokritusi, bet kungs to nebija sapratis. Sašautais suns ar beidzamiem spēkiem bija aizvilcies līdz pazaudētai naudas somai un tur nobeidzies. Vai mēs nedarītu tāpat, kā tas kungs ar savu suni, ja svešs suns ienāktu mūsu sētā un ķertos klāt? Laikrakstos bija rakstīts par Kaudzītes Matīsa nāvi, kad tas no neviena nemanīts dārzā pakritis un nomiris, tad mājās suns katru ko sastapis, vedinājis uz dārza pusi, kur atradies mirušais. Atkal par gadījumu, kur suns visādi trokšņo un nelauj aizmigt, tādēļ ka blakus istabā izcēlies uguns. Suņa uzvešanās mežā, kad nevar iziet uz ceļa u. t. t. Visi šie panēmieni, ar kuriem suns griež cilvēka uzmanību uz sevi, ir suņa valoda. Šie suņa valodas panēmieni ir bezgala daudz un dažādi. Un tādēļ, lai suņa spējas sekmīgi izlietotu — nepieciešami iepazīties ar suņa valodu.

Suņa valoda atgādina maza bērņa runāšanu, kuņa izpaužas atsevišķās skaņās un dažādās kustībās. Bet lai arī bērns izteicas ļoti nemākulīgi un primitīvi, tad tomēr viņa māte saprot bērņa runu. Tāpat arī uzmanīgs suņa audzinātājs ļoti labi sapratis sava suņa valodu, kuņa ir augstākā mērā dažāda un elastīga. Nepacietīga smilkstēšana ļoti kraši atšķiras no smilkstēšanas aiz slimības jeb sāpēm. Tāpat arī atšķiras priecīga kaukšana no slimīgas. Dusmīgai rūkšanai ir pavisam citāds tonis nekā rūkšanai spēlējoties. Dusmīga riešana atšķiras no riešanas aiz prieka u. t. t. Cik gudrāks ir suns, tik bagātāka un dažādāka ir viņa balss modulācija. Tie ir veidi, ar ko

suns izteic savus iekšējos pārdzīvojumus. Bet bez tam ir vēl citi paņēmieni, ar kušu palīdzību suns sarunājas ar

Aitu suņi, dogi un citi māju un lauku darba suņi: 1. Vācu aitu suns. — 2. Skotu aitu suns. — 3. Spics. — 4. Dobermanfintšers. — 5. Erdelterjers. — 6. Pipčers (Schnaucer). — 7. Pudels. — 8. un 9. Gludspalvainais un cirtainais Karliķpipčers. — 10. Karliķpipčers. 11. — Maltesers.

cilvēku, izteic viņam savas domas un savu gribu, griež viņa vērību uz ko nebūt u. t. t. Tie ir dažādi paņēmieni,

kuŗi izpauŗas daŗadāŗ kustibāŗ un zīmēŗ. Tā, ar astes luncināŗšanu, skrāpēŗanos ar priekŗķepāŗ, priecīgu lēkā-

12. Vacu dogs. — 13. Anġlu dogs (Mastiff), — 14a. Īŗspalvainais un 14b. ġaŗspalvainais St. Bernarda supi. — 15. Neufundlandes supi. — 16. Bokŗers. — 17. Anġlu buldoġs. — 18. Franŗu karikbuldoġs. — 19. Mops.

ŗanu u. t. t. sunŗ izteic savas domas. Bēdas un prieki, naids un lidzjūtība, dusmas un labsirdība, priekŗ un no-

Medību suņi: 1. Angļu kurts. — 2. Krievu kurts. — 3. Skotu kurts. — 4. Angļu lapsu suns (Foxhound). — 5. Foksterjers. 6. un 7. — Takši: īsspalvainais un garšpalvainais. — 8. Fieldspaniels.

pietnība — tas viss tiek izteikts ar suņa skatieniem, kustībām u. t. t., piedodot katrā gadījumā piemērotu fizioloģijas izteiksmi. Bet ar suņu valodu var iepazīties tikai

Medību suņi: 9. un 10. Dzinēju suņi-kvekši. — 11. Ponters. 12. un 13. Īru un angļu setters. — 14., 15. un 16. Īsspalvainais, drātsspalvainais un garšpalvainais putnu suns.

tad, kad ar suņiem nodarbojas un uzmanīgi novēro viņu izteiksmes veidus. Šie suņu izteiksmes veidi nav jāzina tikai tiem vien, kas ar suņiem nodarbojas, bet jādara zi-

nāmi arī plašākām tautas aprindām. Tas vajadzīgs tādēļ, ka suņu darbības lauks var paplašināties un viņi var nākt sakaros arī ar svešām personām, un ja tās svešās personas nesaprastu suņu izteiksmes veidus, tad suņu darbam nebūs nekādas nozīmes. Mēs jau redzējam gadījumu pie Eberdinas Di upē un arī vairākus gadījumus Alpos, kur sabiedrība ir pienācīgi sagatavota un ļoti labi saprot suņu izteiksmi, un tādēļ arī tur suņu darbam ir ļoti labas sekmes ļaužu glābšanā un citos gadījumos. Kāda gan nozīme būtu, ja mums būtu ļoti policijas suņi, bet paši policijas ierēdņi un arī privatā publika, kura varētu nākt sakarā ar suņu viņa darbības laukā, nesaprastu suņa valodu? Bet policijas ierēdņi katrā ziņā būtu jāiepazīstina ar suņu spējām un viņu izteiksmes veidiem, kā arī ar suņu pielietošanas noteikumiem kriminalā darbā, jo citādi nemaz nav iespējams suņi izsaukt un vietu sagatavot suņa darbībai.

Visās zemēs, kur suņi tiek izlietoti praktiskā darbā, sabiedrība ir plaši iepazīstināta caur literatūru un populāriem priekšlasījumiem ar suņu darba veidiem un to noderīgumu u. t. t. un tādēļ arī tur suņu darbam ir labas sekmes. Tāds stāvoklis tur ir sasniegts tādēļ, ka tur darbojas sevišķas biedrības jeb klubi, kuri gādā par literatūru un lekcijām, vāc līdzekļus, izsniedz pabalstus, sarīko suņu pārbaudes un sacīkstes u. t. t. Tādēļ arī pie mums šīs lietas veicināšanai būtu nodibināma b-ba jeb klubs, kas veicinātu suņu spēju izlietošanu policijas un sargu dienestā, jo tad tā lieta vairāk sekmētos. To lietu varētu uzņemt Latvijā Mednieku Biedrība, kura jau lietu lielā mērā sekmējusi ar savām ikgadīgām suņu izstādēm un pie kuras jau pastāv atsevišķa sugas suņu sekcija.

Trakuma sērga.

Pēc prof. Adelheima un Fridr. Osvalda mācībām.

Pēc prof. Adelheima un Fridr. Osvalda mācībām.

No sabiedrības veselības viedokļa trakuma sērga ir pati bīstamākā slimība, tādēļ ka tā nav izārstējama un katrs saslimis ar šo slimību cilvēks jeb kustonis ir padots neizbēgamai nāvei. Trakuma sērga visvairāk nāk priekšā pie suņiem, bet no pēdējiem sakostī jeb citādi ap-

laisti ar to, saslimst arī citi kustoņi un arī cilvēki. Trakuma sērga nav izārstējama un tādēļ no traka suņa jeb cita dzīvnieka sakostī suņi jeb citi kustoņi jānogalina, bet sakostam cilvēkam nekavējoši jāpotējas Latvijas Pastera institūtā Rīgā. Katrs traka suņa jeb cita kustoņa kodiens jeb skrambājums ir bīstams, lai arī tas būtu noticis caur apģērbu.

Trakuma sērgas pazīmes: Suņu trakuma sērga redzama no suņu izturēšanās. Viņi paliek bīkli, nemierīgi, nervozi, dusmīgi un nepaklausīgi. Viņi paslēpjas jeb nolien tālākos un tumšākos kaktos, ne labprāt paklausa, bet pat paliek ļauni uz cilvēku. Suņiem rodas tieksmes aizmukt no mājām un tādēļ viņi nemierīgi šaudās no vienas vietas uz otru. Ir nomanāms, ka redze viņus māna: viņi ļoti ilgi un nekustoši apskata pazīstamas lietas un cilvēkus, it kā šaubīdamies par to īstenību. Iestājas rīkles krampji, pie suņiem rīšana paliek ļoti apgrūtināta un tādēļ arī tādās mokās suns rij visu, kas tikai pagadās: zāli, salmus, sienu, lupatas, koka un stikla gabalus.

Tādā stāvoklī suns pavada apmēram divas dienas. Pēc tam iekšējo organu sāpes palielinās un parādās pirmās asins saģiftēšanās pazīmes. Tad pie suņiem pilnīgi negaidīti rodas tieksmes uz košanu. Viņš bez kaitināšanas metas virsū visiem priekšmetiem, lai tas būtu cilvēks, koks, akmens jeb arī cits kāds priekšmets. Rīkle izkalst un balss pilnīgi izzūd, tā kā riešanas vietā dzirdama aizsmakusi gaudošana. Pēc tam iestājas organisma pamirums — žoklis paliek nespēcīgs un putotas siekalas tek no mutes, suņa pakalas daļa sāk lodzīties, kamēr pilnīgi pamirst un kājas bezspēcīgi vazājas, un no tāda nespēka arī suns nobeidzas. Otra trakuma sērgas forma ir tā saucamais mierīgais jeb klusais trakums. Šī trakuma forma norisinās ātrāki, bet tā trakuma sērgas forma atgādās retāki. Ar šīs trakuma sērgas formu saslimušie kustoņi netiecas kost un pēc viņu uzvešanās redzams, ka viņi cieš un garlaikojas. Viņiem ir arī mazāk tieksmes uz aizmukšanu no mājām. Šo slimību var pazīt no valējiem žokļiem, kas celas no žokļu un rīkles daļu pamiruma. Arī siekalas lielā daudzumā tek no mutes, kas arī noder kā trakuma sērgas galvenā pazīme.

Pēc sakošanas no traka suņa jeb cita dzīvnieka, suņi saslimst parasti pēc 5—8 nedēļām, un citi kustoņi no 2—10 nedēļām. Bet ir arī gadījumi, kad saslimšana iestājas pēc vēl ilgāka laika. Suņi, kā arī citi kustoņi, 14 dienas pirms galīgās saslimšanas jau spēj aplaist ar šo slimību arī citus dzīvniekus ar kodieniem jeb citādā ceļā ievadot ar siekalām slimības dīgļus viņu organismā.

Kas jādara, kad cilvēki jeb kustoņi sarieti no traka suņa jeb no cita dzīvnieka sakostī?

Cilvēkam nekavējoši jāpotējas Pastera Institutā Rīgā, bet sakostie kustoņi jānogalina. Ja pēc sakošanas tūlīt nogalina kustoņus, tad tādā gadījumā vēl var šo lopu ādu un gaļu saimnieciski izmantot. Bet ja kustonis nobeidzas no trakuma sērgas, tad viņa miesas ir jāaprok. Ir arī bīstami tāda traka kustoņa miesas griezt un ādu dīrāt, jo caur kādu mazu rokas ievainojumu trakuma gūts var pāriet uz cilvēku.

Kā novērst trakuma sērgas izplatīšanos?

Ikkatram, kas pamana pie sava suņa jeb cita kustoņa trakuma sērgas pazīmes, nekavējoši jāgriežas pie veterinārsta jeb arī tie jānogalina. Tas pats jādara arī ar citiem kustoņiem, ar kuņģiem saslimušais ir nācis sakaros, jo, kā jau augstāki aizrādīts, tad jau 14 dienas pirms saslimšanas, slimības dīgļi var tikt pārnesti arī uz citiem kustoņiem.

No katras slimības ir daudz vieglāki izsargāties, nekā to izārstēt.

Par trakuma sērgas iemesliem zinātne līdz šim vēl nav varējusi dot noteiktu atbildi. Tādēļ arī mums tagad jāpmierinās tikai ar varbūtībām, kuŗas, sakarā ar mūsu novērojumiem, varētu būt par iemeslu saslimšanai ar trakuma sērgu. Šie iemesli tad būtu: lielas temperatūras maiņas — liels aukstums un karstums, samaitājusies gaļas barība, ūdens un barības trūkums, cērmes vēderā un riesta laikā dzimuma satiksmes neapmierināšana. Tādēļ arī jā rūpējas, lai aukstā laikā suņiem nebūtu jāguļ uz klaja lauka un tie saņemtu pienācīgu barības porciju. Karstā laikā atkal, — lai tie neciestu no ūdens trūkuma un no barības. Rieta laikā suņiem nevar ļaut apkārt kle-

jot, bet kucei jābūt piesietai mājās, kur jāpielaiž izmeklē-
 tais suns. Un vispārīgi ņemot, par suņiem jā rūpējas tāpat,
 kā par citiem kustoņiem barības, mitināšanas un sanitārā
 ziņā. Visi tie drakoniskie līdzekļi, kuri tiek pie mums pie-
 lietoti trakuma sērgas apkaņošanā nenovedīs pie mērķa,
 kamēr mēs nebūsim nākuši pie atziņas, ka suns ir tāds
 pats saimniecības kustonis un par to jā rūpējas tāpat, kā
 par citiem mājas kustoņiem. Tas ir vienīgais ceļš, pa
 kuru jāiet, lai trakuma sērga neizplatītos un neprasītu lie-
 lus upurus. Ka tas tiešām tā, to mēs redzam no Vācijas,
 kur suņi tiek turēti tāpat kā citi saimniecības kustoņi un
 tādēļ tur trakuma sērga nekādu postu nenodara. Berlinē
 suņus laiž uz ielas bez uzpurņa un bez pavadas un tikai
 dumsīgiem suņiem jābūt ar uzpurņiem. Un tas ir pilnīgi
 saprotams, jo pilsētās tiek turēti suģas suņi, kuri tiek labi
 kopti, baroti un uzraudzīti, un pie mazākās saslimšanas tos
 ārstē pie veterinarārstiem, kādēļ arī no tādiem trakuma
 sērga nevar izplatīties. Tādēļ tādus suņus ķert un uzlikt
 tiem ļoti smagus kustības noteikumus lietai par labu ne-
 nāk. Daudz vairāk būtu panākts, ja stingrāki uzraudzītu
 pilsētas nomales un izķertu tur bezsaimnieku un bezdzī-
 vokļu apkārtklejojošos suņus, un ļoti daudz būtu panākts,
 ja policija kopā ar veterinarārstu periodiski apstaigātu
 zemnieku mājas, izdotu stingrus noteikumus par suņu
 kopšanu, barošanu, mitināšanu un uzraudzību un par šādu
 noteikumu neizpildīšanu uzliktu stingrus sodus. Man pa-
 šam ir nācies novērot, ka ir lielas lauku mājas, kurām ir
 vairāki suņi, bet kur par suņu barību neviens nerūpējas
 un suņiem pašiem jā sagādā vēderam darbs. Ja pagadās
 labsirdīgas kalpones, tad vēl suņiem ir vieglāki paēsties
 no cūkām jeb lopiem sagatavotās barības, bet ja kolpones
 pagadās, kas suņus neieredz, tad suņiem jā dzīvo pusbadā.
 Tādi izbadējušies suņi skrien apkārt pa mežiem un lau-
 kiem, barojas pie izmestām maitām, un tādēļ arī nav ne-
 kāds brīnums, ka pie mums trakuma sērga nekad nemi-
 tas. Tādi un tamlīdzīgi apstākļi uz laukiem jā novērš un
 tad mēs varēsīm, tāpat kā Berlinē, laist suņus laukā bez
 uzpurņiem, un no trakuma sērgas mums nebūs vairs jā-
 baidās.

A. ŠMIDT, RĪGĀ,

ieroču tehniķis

Dzirnavu ielā 82. Tālr. 7-6-2-7

а в и л е н и у в н ā

Priekšzim. mednieku ieroču darbnīca ar motora spēku.

Ieroči. Medību bises, dažādas automatiskas pistoles un vienkārši revolveri tikai no pirmklas. fabr. Municija, skrotis, pulvers un visādi medību pieder.

Makšķerēšanas piederumi un ugunošana.

Pasūtījumi uz jaunām medību bisēm tiek kārtīgi izpildīti.

K. Dravnieka ādas fabrika

Bauskas ielā 94, tālrunis 2-2-9-1-9

Tirgotava un noliktava: Terbatas ielā № 23/25, tālrunis № 29889

Nodaļas: Raunā, Eizes mājā, Madonā, Stūrmaņa mājā

Pastā tekošs rēķins № 1013

Piedāvā lielā izvēlē: Pastalādas, starpzoļādas, zoļādas, juchtādas, ūdens izturošas šechtes un galvas, speciāli pašu izgatavojums „KOKA TUPELES”

Visi kurpnieku piederumi vairumā un mazumā

Rīgas cementu fabrikas un eļļas
spiestuves sabiedrība

C. CH. SCHMIDT

Portlandcements. Romancements

Pašu ražojums. Visaugstākā labuma

Galvenais kantoris: Rīgā, mazās Svaru un Krievu ielu stūrī

— Tālrunis № 23439 —

V. Lapčinsky

specialists ieroču meistars

Rīgā, Basteja lauk. № 8, pretim Basteja kalnam

Ieroču veikals un pirmklasīga
darbnīca paša vadībā

Radio un automobiļu vajadzībām pieprasiet visur tikai akumulatoru batarejas

VARTA

Central. birojs Inž. V. Krysko

Brīvības bulv. Nr. 1. Tālrunis 20555

Elektro-motoru iestāde

A. J. Buk, Rīgā

Brīvības ielā 103. Tālrunis 2-1-7-2

Paša būvēti elektro-motori pasūtīti krājumā

Dinamo mašīnu, elektro-motoru, transformatoru, induktoru, ventilatoru, pielaidēju un regulatoru, kā arī visu elektrotehnisku aparātu

==== pārtišana un izlabošana ====

J. NIKLAS, ieroču kalšanas amata meist.

Rīgā, L. Smilšu ielā № 9, pie biržas

Firma pastāv no 1875. g.

Medību bises un ieroči. Municija un piederumi.
Makšķerēšanas un citi sporta piederumi.

Pirmā lielākā ieroču izlabošanas darbnīca Latvijā, ar elektr. dzinēju spēku

Mednieku platmales

un citas visas civilas un formas galvas
segas. Filca zābakus. Filca aiz-
bāžņus (prapus) medniekiem piesola
:- angstākā labuma :-

ED. KRŪMIŅŠ, RĪGĀ

Fabrika: Kr. Barona ielā 59/61, tālr. 1302

Nodaļa: Vaļņu ielā 28-a

Rīgas priekšstāvniece no zviedru

A./S. „GASACCUMULATOR“

Kantoris L. Pils ielā 18, Tālr. 21663, Pasta kast. 4.6

Gāzes stacija Eksporta ielā 22, Tālr. 93700

Acetilengāze tērauda balonos

Visi piederumi un aparāti autogeniskai metal-
apstrādāš. Bāku ugunis. Dzelzceļu apgaismoš.
Māju apgaismošana. Staru metēji. Kino lampas

Pašu gāzes pildīšanas stacija Rīgā.

Medību un sporta ieroču fabrika Zūlā

GREIFELT & K^o

(dibināta 1885. g.)

Piedāvā bises, kas atzītas par nepārspējamām attiecībā uz šāviena pareizību un tā caursišanas spēku. Greifelta bises dabonamas viscs labākos ieroču veikalos; vajadzības gadījumā paskaidrojumus sniedz fabrikas galvenais pārstāvis: „K. Vols, Rīgā, Elizabetes ielā № 49. Pasta kastīte 365“.

N.Chr.Hviid

Rīgā, Brīvības ielā № 31

Telegramu adr.: „NILS“ Tālr.: 2-7-5-7-7 un 2-6-1-7-5

PIEDĀVĀ:

Visus priekšmetus un materialus:

Ūdensvadiem, kanalizācijai,
sanitārām ierīcēm, central-
apkurei un pumpjiem

„Labākās sporta korpes ir VARONIM“

Ziemeļ-Vakaru Metalurģiskās, Mechaniskās
un Kuģu Būvētavas Fabriku Akciju Sabiedr.

(bij. Beker & B-dri)

Telegramu adrese: SUDOSTAI LIEPAJĀ,

Priekšstāvis Rīgā: H.H.M. CARLILE, Aspazijas bulv. 2

Jauniekārtotās lietuves mech. nodaļas darbnīcās izgatavo:

1. **Lietuvē:** tērauda lējumus līdz 20 ton. smagumā, čuguna lējumus līdz 5 ton. smagumā, vara un bronzas lējumus līdz $\frac{1}{3}$ ton. smagumā, zvanus no tērauda un bronzas lejuma.

2. **Mechaniskā nodaļā:** mašīnas, mašīnu daļas, ožzelzs konstrukcijas un pilnīgu iekārtu mechaniskām darbnīcām.

Izstrādājumi: dzelzs un tērauda lieteņi, šķiru dzelzs un tērauds, velmeta drāts, stiepta drāts, drāts naglas, mēbeļu atsperes, laktas, ķēdes (patēntu un elektriski sametinātas), dakšas (siena, mēslu un biešu), lāpstas, lemeši, arkla vērstuves, ecešu atsperes.

Sabiedrība

M. S. Kuzņecov, Rīgā

Pašu fabrikas

porcelanu, fajansu un mālu
trauku izstrādājumi

Valde un veikals Lielā Grēcinieku ielā Nr. 19

Tālrūņi: valdei 22873, veikalam 21188

Baltijas virvju un grīdsegu rūpniecība

Ed. Jaunzems, Rīgā

Krišjāņa Barona ielā № 63

„Izturīgākie mednieku zābaki ir VARONIM“

Mednieku un Makšķernieku Gada grāmata

1928. gadam

iznākusi J. Lībeka izdevumā, Rīgā, Marijas ielā 26.

Bez parastā kalendārija Gada grāmatā atrodami visi medības un zvejniecības likumi un rīkojumi, kā arī lietišķi raksti par zvēru barošanu un ēdināšanu, zivju iebārošanu un makšķerēšanu, putnu gredzenošanu, kažokzvēru audzināšanu, suņu mēri, trakuma sērgu, praktiski padomi, mednieku stāsti, anekdotes u.t.t.

Teksts ilustrēts daudziem zīmējumiem un vinjetēm.

Maksā Ls 1.50.

MINERALEĻĻU
FABRIKA

A. OEHLRICH & Co.

Dib. 1874.

Rīgā, Kungu ielā 2, tālr. 2-1-7-3-5

Dib. 1874.

Piedāvā gaišo, tumšo un da-
bigo Krievijas un Amerikas

NAFTU naftas Dizel un dažād.
iekšdedzes motoriem

Autoeļļas „REKORD“, „F“, „W“, „SR“, „B“ viegliem
un smagiem automobiļiem, traktoriem u. c.

Mašīnu cilindru, motoru un separātoru eļļas visdažādākām mašīnām.
Specialeļļas: transformotoriem, ledus kompresoriem, šujmašīnām, velo-
sipediem, gāzmotoriem, turbinām, tehnisk. un medicīn. vazelineļļas

Vazelīns, tavots, madia un mašīnu tauki. Petroleja, dubulti rafinēta.
Mazuts, gudrons u. c.

Kokrūpniecības un tirdzniecības akciju sabiedrība

„CALDERS LATVIJĀ“

Galvenāis kantoris:

Rīgā, L. Smilšu ielā № 23/25. Tālr. 20590.

Gulšņu mērcētava: Rīgā, pie Ganību stacijas.

Tālr. R. I. 345.

Būvuzņēmējs
Pāvels Melņikovs,
= RĪGĀ, =
Lāčplēša ielā № 70 b, dz. 3.

MAKSIS BRUSOVANSKIS
Čehoslovākijas Tirdzn. Ake. Sab.
„Centrokomise“ Prāgā
Galvenais priekšstāvis.
Rīgā, Tirgoņu ielā 3,
tālr. 2-3-0-7-3.

Mežrūpnieks
B. KRISTALS, RĪGĀ,
Brīvības ielā 75, dz. 6.

Kārlis Kuze,
zvērīnāts mērnieks un
būvuzņēmējs,
Rīgā, Lāčplēša ielā № 61,
tālr. 2-7-3-3-2.

ŽIGURU-LAURU PIEVED-
DZELZCEĻA
īpašnieki
Peters Zeltiņš
un
Ad. Pussels,

Papīru lieltirgotava un
mechan. kulišu fabrika
M. Bēрман, Rīgā
Vaļņu ielā 3/5, tālr. 21998
kantorim un nolikt. 22219

Kokrūpniecība un tirdzniecība
K./S. „K. JEGER u. Co.“
RĪGĀ,
Mazā Smilšu ielā 10, dz. 1,
tālr. 2-9-3-0-4.

Kokrūpniecība un
tirdzniecība
L.S.Zyссер, Rīgā
Smilšu ielā 15, dz. 11
Tālrūnis 22084

Mežrūpnieks
A. RIŽINSKIJ, RĪGĀ
Bruņinieku ielā № 27, dz. 47.

Kokrūpniecība un
tirdzniecība
Z.Gutin, Rīgā
Antonijas ielā № 9, dz. 3.
Tālrūnis 1684

Kokzāģētava un
kochtirdzniecība

Abrams Šmuljāns,

Rīgā, Torņkalnā, Stāvā ielā № 2,
tālr. 6268, dzīv. tālr. 26757.

Kokrūpniecība un tirdzniecība

**Boris
Sragovičs,**

Rīgā, Lāčplēša ielā 70-b, dz. 4

Vilnas drēbju fabrika

„BOSTON“

īpašnieks

R. ALTERMANS,

Rīgā, Tērbatas ielā № 73.

Mežrūpniecība

un tirdzniecība

**Ch. Pasternak &
R. Keilman,**

Rīgā, Jēkaba ielā № 16.

Rīgas gumijas fabr. A/S

„KONTINENTS“

Labākās galošas.

Stiprākās sniega kurpes.

Rīgā, Nometņu ielā № 59
tālr. 9-5-9-6-4. 9-7-3-9-5

Kochtirdzniecība

**Dāvids
Gūtmanis,**

Rīgā, Tērbatas ielā № 4.

Dubultu fabr. A/S

bij.

Berlins & Šalits, Rīgā,

Basteja b. № 9.

**Latvijas koku tirdzniecības
un rūpniecības
Akc. Sab.**

Rīgā, Smilšu ielā 20, tālr. 21071.

Kokrūpniecība un
tirdzniecība

A. Kristall,

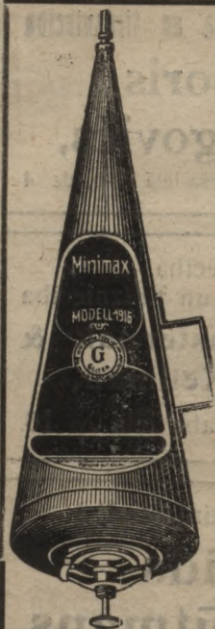
Rīgā, Stabu ielā № 6.

Kokrūpniecība

un tirdzniecība

L. TIMKIN

Rīgā, Antonijas ielā № 16.

MINIMAX

Latvijas Akciju Sabiedrība, Rīgā

L. Grēcinieku ielā № 24

Telegramu adrese: MINIMAX — RĪGĀ
Pasta kastīte Nr. 520 Tālrūnis 21251

Sākot no 1921. gada līdz
1. janvārim 1928. g. Latvijā

172

ugunsdzēsšanas gadījumi ar
MINIMAX aparātiem rak-
stiski apstiprināti.

Ugunsdzēsšanas šļircēs un citi uguns-
dzēsšanas rīki no fabrikas

E. C. FLADER, Jöhstadt i. Sa.

Ugunsdzēsšanas šļūtenes krājumā.

Dick'a
original.
balata
dzensiksna

visādos platumos. Sevišķi griežiet uzmanību uz iespiesto fabrikas
marku. Dick'a original. balata dzensiksna „Dixit“, sevišķi priekš
mītrām telpām. — Vislabākās Holandes chroma un ķernādas dzen-
siksna. — Visāda veida siksnu savienojumi, šujmašīnu siksna u. cit.

J. S. Lavson, Rīgā, Kr. Barona ielā 19, tājr. 26782

„Varoņa galošas ir stipras“

Lpob6

Eduarda Endziņa izdevumā,

Rīgā, Avotu ielā № 9, dz. 27.

Suņu audzinātāju un dresētāju rokas grāmata,

2 daļās:

- I. daļa: **Policijas suņu audzināšanas, dresēšanas un pielietošanas kurss.**
- II. daļa: **Medību (putnu) suņu mācīšana un dresēšana.**

Grāmata dabūjama visos Rīgas lielākos grāmatu un medību ieroču veikalos un vairumā J. Lībeka grāmatu veikalā, Rīgā, Marijas ielā № 26 un Ogrē, Brīvības ielā № 18, kā arī pie autora, Rīgā, Avotu iela № 9, dz. 27.

Maksā Ls 3,80 un policijas ierēdņiem un aizsargiem pret rakstiskiem pieprasījumiem Ls 2,50. Pasūtot pa pastu 8 sant. dārgāki un ar uzliktu pēcmaksu 61 sant. dārgāki. Atkalpārdevējiem rabats.

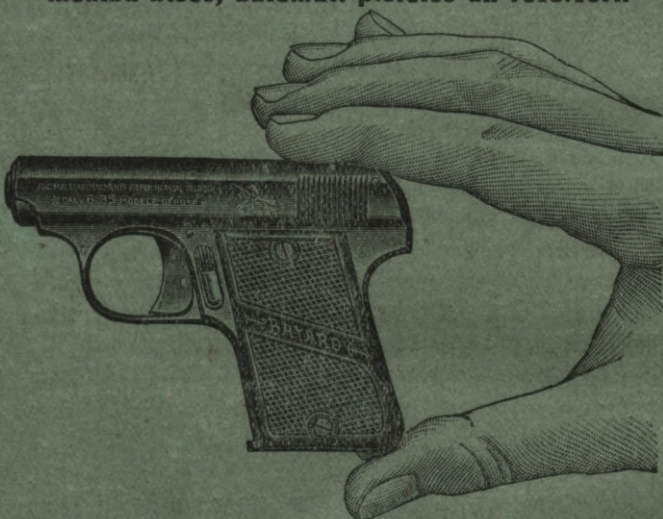
Ūdenssporta piekopeju uzmanībai !!!

Katrs pats var sev izgatavot viegli saliekamo un izjaucamo visur līdzī nesamo brezenta sporta laiviņu svarā ap 50 mārc. (Izmaksā ap Ls 100.—). Tiesību izgatavot sev tādu laiviņu var iegūt katrs un pamācību saņemt, iemaksājot Ls 10.— laiviņas autoram Eduardam Endziņam, Rīgā, Avotu ielā № 9, dz. 27, pa pastu jeb personīgi. (Patentu valdes aizsargu apliecība № 1204). Ja pamācību vēlas saņemt pa pastu, tad jāpieliek 4×15 sant. pastmarkas.

L. POLIŠA

medību ieroči un piederumi
jau sen atzīti kā labākie.

Pārdošanā tikai pirmklasīgo fabriku un jaunākās konstrukcijas
medību bises, automat. pistoles un revolveri.

Pilnīga garantija par labu šaušanu.

Labākās medību bises, cenu nepaaugstinot, tiek
pārdotas uz vairāk mēnešu ilgu nomaksas termiņu.

Galvenais priekšstāvis
pasaules slavenās „Bayard“ ieroču fabrikas sab.
Anciens Etablissements Pieper, Beļģijā,

L. POLITS,

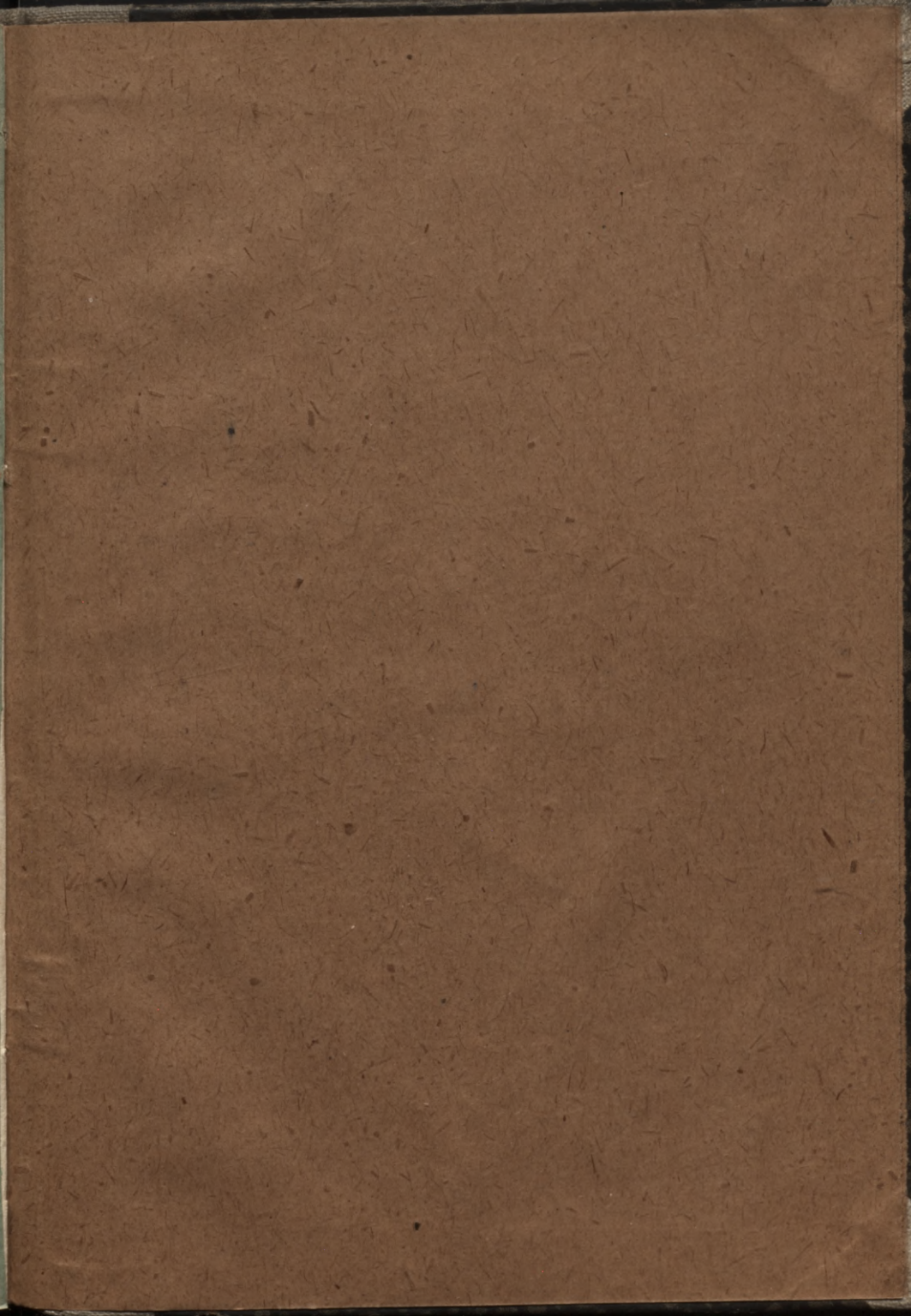
ieroču tirgotava un noliktava,
Rīgā, Tirgoņu ielā 24, tālrunis 20348.

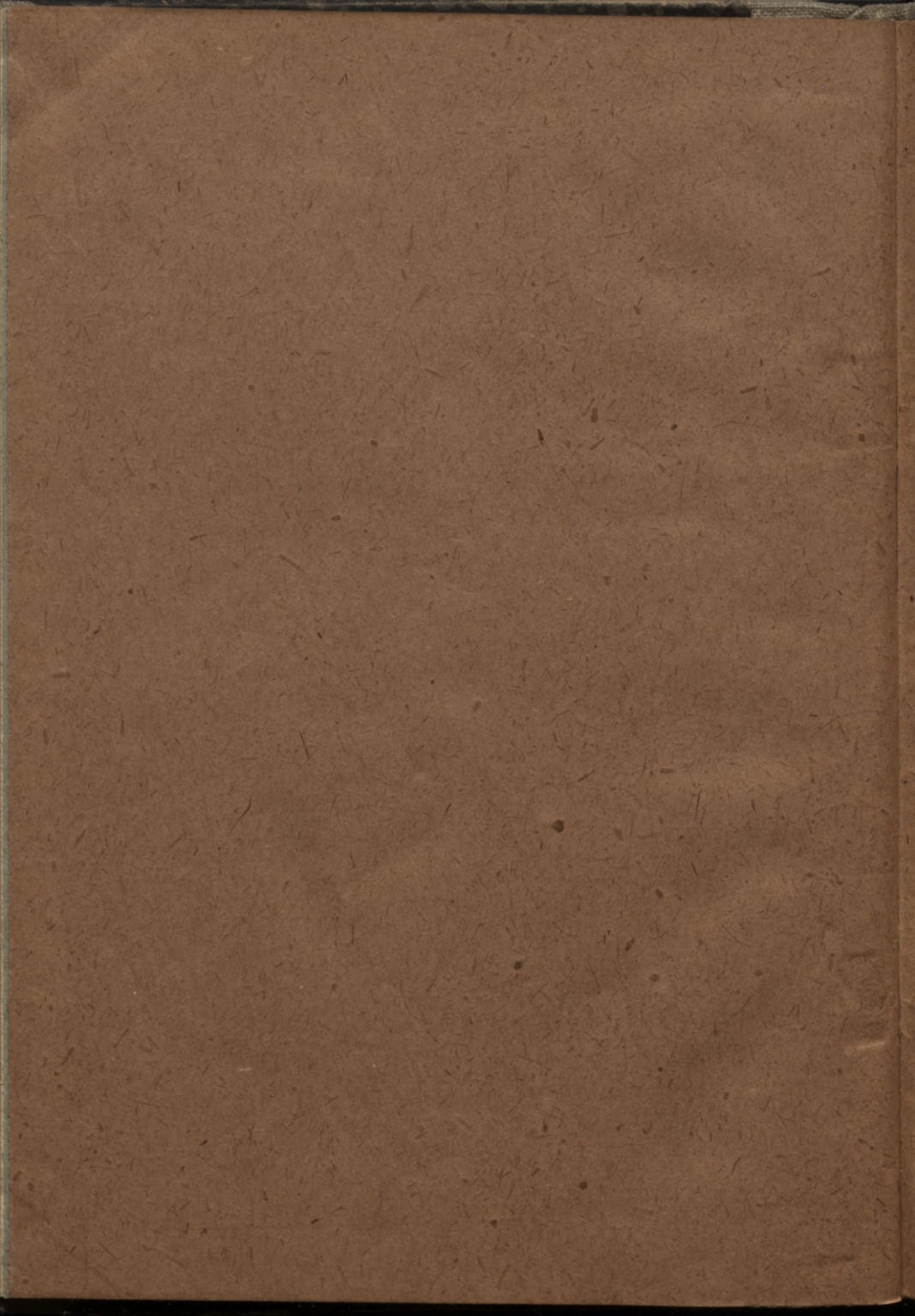
Augstākā labuma!

Pieņemīgas cenas!

27066

20. JAN. 1928

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0309057734